
CEZA HUKUKU BİLGİSİ

Özet Notlar

Dr. Mustafa Afyonluoglu

Bu dokümanın en güncel şekli, ücretsiz olarak <http://afyonluoglu.org/aof-ders-notlari/> adresinden indirilebilir.

© 2019-2023 Dr Mustafa AFYONLUOĞLU - Dokümandan alıntı yapılması halinde kaynak gösterilmesi zorunludur. Başka bir yerde yayımlanması, web sitesinin referans gösterilmesi ve orijinal şekli üzerinde ekleme, değişiklik ve kesinti yapmamak kaydı ile izne tabi değildir.

© 2019 - 2023 Dr. Mustafa AFYONLUOGLU

Sorumluluk Reddi: Bu dokümanda yer alan bilgiler AÜ AÖF E-Kampüs'te yayımlanan ders materyalleri, ilgili eğitim videoları ve ilgili mevzuat dikkate alınarak hazırlanmıştır. Dokümandaki bilgilerde yer alan olası hata ve eksikliklerden sorumluluk kabul edilmemektedir. Adalet programı sınavlarına hazırlanmada temel kaynak olarak Anadolu Üniversitesi e-Kampüs sisteminde yer alan ders materyalleri esas alınmalıdır.

Bu dokümanın en güncel şekli, ücretsiz olarak <http://afyonluoglu.org/aof-ders-notlari/> adresinden indirilebilir.

Dokümandan alıntı yapılması halinde kaynak gösterilmesi zorunludur.

Başka bir yerde yayımlanması, web sitesinin referans gösterilmesi ve orijinal şekli üzerinde ekleme, değişiklik ve kesinti yapmamak kaydı ile izne tabi değildir.

Son Güncelleme Tarihi: 11.01.2023

Anadolu Üniversitesi
Açık Öğretim Fakültesi Adalet Programı
HUK227U Ceza Hukuku Bilgisi Ders Notları

BÖLÜMLER

- Bölüm 1: Ceza Hukukunun Temel Kavramları ve TCK'nın Uygulama Alanı
Bölüm 2: Tipikliğin Maddi Unsurları
Bölüm 3: Tipikliğin Manevi Unsurları
Bölüm 4: Hukuka Aykırılık
Bölüm 5: Kusurluluk
Bölüm 6: Suçun Özel Görünüş Şekilleri (Teşebbüs – İştirak – İçtima)
Bölüm 7: Yaptırım Teorisi
Bölüm 8: Kişilere Karşı Suçlar

İLGİLİ MEVZUAT (Doğrudan Erişim Adresi: <http://afyonluoglu.org/aof-ceza-hukuku-bilgisi/>)

Temel Kanunlar

- 2709 sayılı T.C. Anayasası: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf>
- 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu:
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=3713&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- 4458 sayılı Gümrük Kanunu:
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4458&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun:
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4483&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu:
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5237&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun:
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5275&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- 5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun:
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5320&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- 5326 sayılı Kabahatler Kanunu:
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5326&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu:
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5395&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu:
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5607&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- 6706 sayılı Cezai Konularda Uluslararası Adli İş Birliği Kanunu:
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6706&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

Uluslararası Düzenlemeler

- Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesi:
<https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d11/c009/b081/tbmm110090810877.pdf>

İçindekiler

Kısaltmalar

BÖLÜM 1: Ceza Hukukunun Temel Kavramları ve TCK'nın Uygulama Alanı

Ceza Hukukunun İşlevi, Kaynakları ve Temel İlkeler	1
Türk Ceza Kanunu'nun Yer, Kişi ve Zaman Bakımından Uygulanması.....	3
Suçluların İadesi.....	5

BÖLÜM 2: Tipikliğin Maddi Unsurları

Suç Teorisine Giriş ve Tipikliğin Maddi Unsurları	7
Tipikliğin Maddi (Objektif) Unsurları	7
Suçun Kanuni Tarifinde Fiilin Tanımlanışına Göre Suçların Sınıflandırılması	10

BÖLÜM 3: Tipikliğin Manevi Unsurları

Tipikliğin Manevi (Subjektif) Unsurları	11
Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Suçlar (TCK md 87).....	14
Maksat veya Saik	14

BÖLÜM 4: Hukuka Aykırılık

Hukuka Aykırılığın Anlamı ve Tipiklikle İlişkisi	14
Hukuka Uygunluk Nedenleri	15
Hukuka Uygunluk Nedenlerinde Hata ve Sınırın Aşılması	16

BÖLÜM 5: Kusurluluk

Kusur Kavramı ve Suçun Yapısındaki Yeri.....	17
Kusur Yeteneği.....	18
Kusurluluğu Etkileyen Nedenler	18
Cezalandırılabilirliğin Diğer Şartları	22

BÖLÜM 6: Ceza Suçun Özel Görünüş Şekilleri (Teşebbüs – İştirak – İçtima)

Suçta Teşebbüs	23
Suçta İştirak.....	24
Suçların İçtimaı	27

BÖLÜM 7: Yaptırım Teorisi

Cezalar.....	30
Güvenlik Tedbirleri	35
Dava ve Cezanın Düşürülmesi	39

BÖLÜM 8: Kişilere Karşı Suçlar

Kasten Öldürme.....	42
Taksirle Öldürme	44

Kasten Yaralama	45
Cinsel Saldırı	46
Hırsızlık	48

Kısaltmalar

AİY	Algılama Yeteneği ve İrade Yeteneği
AY	Anayasa
AYM	Anayasa Mahkemesi
CvGTİHK	Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun
ÇKK	Çocuk Koruma Kanunu
GK	Gümrük Kanunu
KMK	Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu
SİDAS	Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesi
TCK	Türk Ceza Kanunu
TMK	Terörle Mücadele Kanunu
◀ 2022 ▶	2022 Ara Sınav Sorusu
◀ 2022 ▶	2022 Dönem Sonu Sınav Sorusu

Bu özet dokümanı, Anadolu Üniversitesi AÖF Adalet Programı 2022-2023 öğretim yılı ders kitabı (Ağustos 2020 basım) ve ilgili mevzuat esas alınarak hazırlanmıştır.

BÖLÜM 1: Ceza Hukukunun Temel Kavramları ve TCK'nın Uygulama Alanı

Ceza Hukukunun İşlevi, Kaynakları ve Temel İlkeler

Hukuki Değer: Toplumsal düzenin devamı için korunması gereken soyut ideal değerler

Suç: İnsanların toplum içinde yaşamalarını temin eden ve toplumsal düzenin devamı için korunması gereken hukuki değerleri ihlal eden, kanunda yer alan insan davranışları

Ceza: Önemli hukuki değerlerin ihlal edilmesi durumunda uygulanan ve toplum tarafından, gerçekleştirilen bu haksızlığın tasvip edilmediğini gösteren yaptırımlar

Güvenlik tedbiri: Suç işleyen tehlikeli kişiden/eşyadan, esas itibarıyla toplumu korumayı amaçlayan yaptırımlar (*Örneğin, bir suçun işlenmesinde kullanılan silahın müsadere edilmesi, suç işleyen ancak kusur yeteneği olmadığı için cezalandırılmayan akıl hastalarının sağlık kuruluşlarında tehlikelilik hallerinin azaltılmaya çalışılması vb.*)

Kabahat: Karşılığında idari yaptırım (*idari para cezası, idari yaptırım*) uygulanması öngörülen haksızlık

◀ 2022 ▶

- Ceza hukuku, haksızlık teşkil eden insan davranışlarından hangilerinin (*temel toplumsal değerler*) suç olarak tanımlanması gerektiğini belirler ve bu fiili gerçekleştiren kişilerin cezalandırılmasını öngörür (*ceza hukukunun ikincilliği prensibi*)
- Ceza hukuku, hukuki değerleri (*belli davranışları yasaklamak¹ [yasaklayıcı normlar] veya belli davranışları emretmek² [emredici normlar] suretiyle*) insan fiillerine karşı korur = **Amaç**
- Ceza hukukunun öngördüğü bütün yaptırımlar ancak devlet tüzel kişiliği kanalıyla uygulanabilir
- Suç teşkil eden haksızlık karşılığında kişiye ceza yaptırımı uygulanabilmesi için bu kişinin **kusur yeteneğine** sahip olması gereklidir. Diğer durumda sadece kanunda belirtilmiş olan **güvenlik tedbiri yaptırımı** uygulanabilir.
- Güvenlik tedbiri yaptırımları, suçun konusu veya suçtan elde edilen eşya ya da suçun işlenmesi için hazırlanmış eşyalar hakkında da uygulanabilir

Garantörsel İhmali Suç: Ceza kanununda düzenlenmiş bulunan ve normalde icrai bir hareketle işlenebilen bir suçun, ihmali hareketle de işlenebildiği durum

Hukuk kuralları:

- kamu hukuku → sülhler arasındaki hukuki ilişki eşitlik prensibine dayanıyorsa
  - özel hukuk → hukuki ilişkinin bir tarafı daha üstün konumda ise
- Bu ayrıma göre, ceza hukuku kamu hukukunun bir alt dalıdır³

¹ İcrai suçlar

² İhmali suçlar

³ Modern hukuk sistemlerinde, suç işleyen kişinin alacağı cezayı belirleme, onu yargılama ve mahkum olması durumunda cezasını infaz etme yetkisi sadece devlettedir

Ceza Hukuku:

- **Maddi ceza hukuku:** Suç teşkil eden fiiller, suçun unsurları, cezalandırılabilirliğin koşulları, cezalar ve güvenlik tedbirlerinin türleri ve uygulanabilirliği düzenlenmektedir
  - Genel hükümler⁴ → bütün suçlar için geçerli olan kurallar
  - Özel Hükümler⁵ → suç teşkil eden fiiller ve bunlara uygulanan yaptırımlar
- **Ceza muhakemesi hukuku:** Suç teşkil eden fiillerin aydınlatılmasının nasıl yapılacağına ilişkin kuralların belirtildiği, bu sürece katılan kişilerin hak ve yetkilerinin de belirlendiği hukuk dalıdır
- **Ceza infaz hukuku:** Ceza muhakemesi sonucunda belirlenen yaptırımların infazıyla ilgili düzenlemelerden oluşan kurallar bütünüdür

Ceza Hukukunun Kaynakları

- **Doğrudan kaynaklar:** İlk doğrudan kaynak Anayasa'dır (**AY md 38:** *Suçta ve cezada kanunilik ilkesi, masumiyet karinesi, kişinin kendisini ve kanunda gösterilen yakınlarını suçlayıcı beyanda bulunmaya zorlanamaması, kanuna aykırı elde edilmiş bulguların delil olarak değerlendirilemeyeceği, ceza sorumluluğunun şahsiliği, kimsenin yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğün yerine getirilmemesi nedeniyle özgürlükten yoksun bırakılmayacağı, ölüm ve genel müsadere cezasının verilemeyeceği, idarenin kişi hürriyetini kısıtlayan bir müeyyide uygulayamayacağı, istisnası olmakla birlikte vatandaşın suç nedeniyle yabancı bir ülkeye iade edilememesi*) **Diğer kaynaklar;** Kanunlar (TCK, TMK, KMK, GK vd.), Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararları, yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmalar
- **Dolaylı kaynaklar:** Örneğin, bir kanun hükmünün belli bir zamandaki anlayışa göre nasıl yorumlanması gerektiğini gösteren mahkeme kararları, doktrin, ...

Suçta ve Cezada Kanunilik ilkesi: Suç sayılan fiillerin ve bunların işlenmesi halinde uygulanacak yaptırımların önceden kanun tarafından açıkça belirlenmesi gerekir⁶:

TCK md 2 - Suçta ve cezada kanunilik ilkesi: *"Kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz (Suçta kanunilik). Kanunda yazılı cezalardan ve güvenlik tedbirlerinden başka bir ceza ve güvenlik tedbirine hükmolunamaz (Cezada kanunilik)"* ◀ 2022 ▶

Bu ilkenin sonuçları:

1. Kıyas yasağı
2. Örf ve adetle suç ve ceza konulamayacağı
3. Geçmişe yürüme yasağı
4. İdarenin düzenleyici işlemleri ile suç ve ceza konulması yasağı
5. Suç ve cezaların belirsizliği yasağı

Belirlilik İlkesi: Suç teşkil eden insan davranışları ve ayrıca bunlar için öngörülen yaptırımların nelerden ibaret olduğu, açıkça ve herkesin anlayabileceği bir tarzda ifade edilmelidir

Kıyas Yasağı: kanunların suç ve ceza içeren hükümlerinin uygulanmasında kıyas yapılamaz. Suç ve ceza içeren hükümler, kıyasa yol açacak biçimde geniş yorumlanamaz.⁷

⁴ Örneğin bütün suçlar için geçerli olan hukuka uygunluk sebepleri, kusurluluğu ortadan kaldıran veya azaltan sebeplerin neler olduğu ve uygulanabilme şartları

⁵ Örneğin hırsızlık (TCK md 141), yağma (TCK md 148) vd.

⁶ idarenin düzenleyici işlemleri ile suç ve ceza konulamaz

⁷ Ceza hukukunun genel hükümleri açısından kıyas yasağı geçerli değildir

Geçmişe Yürüme Yasağı: İşlendiği zaman yürürlükte bulunan kanuna göre suç sayılmayan bir fiilden dolayı kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz. İşlendikten sonra yürürlüğe giren kanuna göre suç sayılmayan bir fiilden dolayı da kimse cezalandırılmaz ve hakkında güvenlik tedbiri uygulanamaz:

TCK md 7 - Zaman bakımından uygulama: “2) Suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanun ile sonradan yürürlüğe giren kanunların hükümleri farklı ise, failin lehine olan kanun uygulanır ve infaz olunur”

Örf ve Adetin Ceza Hukukuna Kaynaklık Ettiği Hususlar

- Failin lehine olan hususlar: Ramazan davulcusuna gürültü sebebiyle ceza verilmemesi...
- Bir hükmün dar yorumlanmasına etkili olabilmesi: Kahvelerde çay parasına oynanan oyunlar kumar sayılmaması...
- Hukukun diğer alanlarında geçerli olan örf ve adet için, ceza hukukunun bu hukuk dallarına yollama yaptığı haller: Ebeveynin çocuğu terbiye sınırlarını aşip aşmadığı...
- Ceza hukukunda bir kavramın açıklanmasında da örf ve adet hukuku etkili olabilir: Bir bölgede kullanılan ve olumlu bir şekilde karşılanan bir ifadenin başka bir bölgede olumsuz karşılanması durumu ...

Türk Ceza Kanunu'nun Yer, Kişi ve Zaman Bakımından Uygulanması

TCK'nın Yer Bakımından Uygulanması

TCK md 8 - Yer bakımından uygulama:

“1) Türkiye'de işlenen suçlar hakkında Türk kanunları uygulanır (mülkilik prensibi). Fiilin kısmen veya tamamen Türkiye'de işlenmesi veya neticenin Türkiye'de gerçekleşmesi halinde suç, Türkiye'de işlenmiş sayılır. ◀ 2022 ▶

2) Suç;

- a) Türk kara ve hava sahaları ile Türk karasularında,
- b) Açık denizde ve bunun üzerindeki hava sahasında, Türk deniz ve hava araçlarında veya bu araçlarla,
- c) Türk deniz ve hava savaş araçlarında veya bu araçlarla,
- d) Türkiye'nin kıt'a sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgesinde tesis edilmiş sabit platformlarda veya bunlara karşı,

işlendiğinde Türkiye'de işlenmiş sayılır.”

TCK md 9 - Yabancı ülkede hüküm verilmesi: “Türkiye'de işlediği suçtan dolayı yabancı ülkede hakkında hüküm verilmiş olan kimse, Türkiye'de yeniden yargılanır.”

TCK md 16 – Cezadan mahsup : “Nerede işlenmiş olursa olsun bir suçtan dolayı, yabancı ülkede gözaltında, gözlem altında, tutuklulukta veya hükümlülükte geçen süre, aynı suçtan dolayı Türkiye'de verilecek cezadan mahsup edilir”

Faile Göre Şahsiliik İlkesi: bir Türk vatandaşı, Türkiye dışında, Türk kanunlarına göre aşağı sınırı **BİR YIL**'dan az olmayan hapis cezasını gerektiren bir suçu işlerse, bu suçtan dolayı yabancı ülkede hüküm verilmemiş olması ve Türkiye'de kovuşturulabilirliğin bulunması koşulu ile ülkeye geldiği veya getirildiği zaman cezalandırılır

Mağdura Göre Şahsiliik İlkesi: Devletlere, kendisi ve vatandaşlarının menfaatlerini ülke içinde olduğu gibi, ülke dışında da koruma yetkisi veren ilkedir. Buna göre, bir yabancı, Türk kanunlarına göre aşağı sınırı

en az **BİR YIL** hapis cezasını gerektiren bir suçta yabancı ülkede Türkiye'nin zararına işlediği ve kendisi Türkiye'de bulunduğu takdirde, Türk kanunlarına göre cezalandırılır⁸ ◀ 2022 ▶

Evrensellik İlkesi: TCK m. 13'te sayılan suçların yabancı ülkede yabancı tarafından işlenmesi durumunda dahi Türkiye'de yargılama yapılabilir

- Fiilin kısmen veya tamamen Türkiye'de işlenmesi veya neticenin Türkiye'de gerçekleşmesi halinde suç, Türkiye'de işlenmiş sayılır

TCK'nın Kişi Bakımından Uygulanması

Soruşturma açılmasındaki istisnai durumlar:

- Cumhurbaşkanı:

- TBMM üye tamsayısının **salt çoğunluğunun** vereceği bir önergeyle soruşturma açılması istenir
- Önerge en geç **BİR AY** içinde görüşülür ve üye tamsayısının **beşte üçünün** gizli oyuyla soruşturma açılmasına karar verilebilir
- Hakkında soruşturma açılmasına karar verilen Cumhurbaşkanı, seçim kararı alamaz
- Soruşturma açıldıktan sonra Komisyonun **İKİ AY** içinde (*bitmezse BİR AY ek süre sonunda*) raporunu Meclis Başkanlığına sunar
- Görüşme sonunda TBMM, üye tam sayısının **üçte ikisinin** gizli oyuyla Yüce Divana sevk kararı alabilir
- Yüce Divanda seçilmeye engel bir suçtan mahkum edilen Cumhurbaşkanı'nın görevi sona erer

- **Milletvekilleri:** Görevi devam ettiği müddetçe, yasama sorumsuzluğuna (*şahsi cezasızlık sebebi*) ve yasama dokunulmazlığına sahiptirler

- **Kamu görevlileri:** Şahsi suçlarından dolayı normal vatandaşlar gibi soruşturulur, ancak görevleri nedeniyle işlemiş oldukları suçlardan dolayı bu kişiler hakkında 4483 hükümleri uygulanır, bu kişi hakkında dava açılabilmesi için, ilçelerde kaymakam illerde ise vali tarafından soruşturma izni verilmesi gerekir

- **Diplomatlar:** Diplomatlar⁹ hakkında, suç işledikleri yabancı ülkede kovuşturma yapılamaz

- **Asker kişiler:** Gönderen devletin askeri kanununa tabi şahısları, gönderen devletin güvenliğine karşı bir suç işlerlerse gönderen devletin mutlak yargı yetkisi vardır

TCK'nın Zaman Bakımından Uygulanması

🚦 TCK'da **derhal uygulama** prensibinin geçerlidir. Dolayısıyla ceza kanunları, kural olarak yürürlüğe girdikleri andan itibaren işlenen suçlara uygulanır.

İstisnalar:

- Lehe olan ceza kanunlarının geriye yürümesi
- Geçici ve süreli kanunların yürürlükten kalksalar bile, yürürlükte kaldıkları dönemde işlenen suçlara uygulanması
- Geçmiş yürüme yasağı mutlak olarak uygulanırken, cezayı kaldıran veya hafifleten kural infazı bitmemiş durumlar için de uygulanır

⁸ Belirtilen suçun bir Türk vatandaşının veya Türk kanunlarına göre kurulmuş özel hukuk tüzel kişisinin zararına işlenmesi ve failin Türkiye'de bulunması halinde, bu suçtan dolayı yabancı ülkede **hüküm verilmemiş olması** koşulu ile suçtan zarar görenin **şikayeti üzerine** fail, Türk kanunlarına göre cezalandırılır

⁹ büyükelçiler, elçiler, maslahatgüzarlar, elçilik katipleri, ateşeler ve bunların yardımcıları ile hükümetleri tarafından atanmak, gönderen devletin uyruğunda olmak, elçilik kadrosunda bulunmak ve yalnız elçilikte çalışmak koşuluyla elçilik rahibi, doktoru ve hukuk müşaviri, kançılara memurları ve bütün bu sayılanların eşleri, beraber oturdukları çocukları ile ailenin diğer üyeleri diplomatik muafiyetten faydalanırlar

- Hapis cezasının ertelenmesi, koşullu salıverilme ve tekerrürle ilgili olanlar hariç; infaz rejimine ilişkin hükümler, derhal uygulanır
- Geçici veya süreli kanunların, yürürlükte buldukları süre içinde işlenmiş olan suçlar hakkında uygulanmasına devam edilir

Suçluların İadesi

Suçluların İadesi: bir ülkede suç işledikten sonra diğer bir ülkeye kaçan yabancı şüpheli, sanık veya mahkumun cezasız kalmasını önlemek amacı güden ve bu nedenle bu kişilerin bulunduğu ülkeden suçun işlendiği ülkeye iadesini sağlayan müessese (*Devletler hukuku açısından bakıldığında iade, sığınma hakkının bir istisnasını ve devletler arası yardımlaşmanın bir türünü oluşturur*) **◀ 2022 ▶**

- **AY md 38:** “*Uluslararası Ceza Divanına taraf olmanın gerektirdiği yükümlülükler hariç olmak üzere vatandaşı, suç sebebiyle yabancı bir ülkeye geri verilemez*”
- **Yabancıların iadesinde,** kişiyi talep eden bir ülke bulunur ve yabancı, bu ülkeye rızası olmasa da gönderilebilir. **Sınır dışı edilme**de ise yabancı gönderileceği ülkeyi serbestçe seçebilir.

İadenin Koşulları

İadede Hususilik Kuralı: Talep sonucunda iade edilen kişi, gönderildiği ülkede ancak iade kararına dayanak oluşturan suçtan dolayı yargılanabilir

6706 md 10 - Türkiye’den yabancı devlete iade: “*2) Talep eden devlet hukuku ile Türk hukukuna göre, soruşturma veya kovuşturma aşamasında üst sınırı BİR YIL veya daha fazla hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren suçlardan dolayı iade talebi kabul edilebilir. Kesinleşmiş mahkumiyet kararları bakımından iade talebinin kabul edilebilmesi için hükmolunan cezanın en az DÖRT AY hürriyeti bağlayıcı ceza olması gerekir. İadesi istenen kişinin birden fazla suçu bulunması halinde, bunlardan bazılarının cezası belirtilen sürelerin altında olsa dahi birlikte iadeye konu edilebilir.*”

- İade talebine konu olan fiil Türkiye’de soruşturulabilir veya kovuşturulabilir olmamalıdır, Türkiye’nin yargı yetkisinin olmaması gerekir
- İade talebine konu edilen fiil zaman aşımına uğramış ise iade talebi kabul edilmez
- Talepte bulunan Devletin kanunlarına göre iade konusu suç, ölüm cezasını gerektiriyor veya insan onuruyla bağdaşmayan bir cezayı gerektiriyorsa iade talebi kabul edilmez
- İadesi talep edilen kişinin ırkı, etnik kökeni, dini, vatandaşlığı, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi görüşleri nedeniyle bir soruşturma veya kovuşturmaya maruz bırakılacağına veya cezalandırılacağına ya da işkence veya kötü muameleye maruz kalacağına dair kuvvetli şüphe sebeplerinin bulunması durumunda da iade talebi kabul edilmez
- Kişinin işlediği iddia edilen ve iade konusu suç, düşünce suçu veya siyasi suç ise iade kabul edilmez

Fiile ilişkin şartlar:

- Fiilin gerek iade eden ve gerekse iade edilen devlette de cezalandırılabilen, suç olan bir fiil olması gerekir
- Suçun soruşturulabilir ve kovuşturulabilir bir suç olması gerekir¹⁰
- İşlenen suç, geri verilmesi mümkün olan suçlardan olmalıdır
- İşlenen suçun düşünce suçu, siyasi veya buna bağlı adi bir suç, askeri veya bunlara bağlı bir suç, mali bir suç, sadece basın yoluyla işlenen bir suç olmaması gereklidir

¹⁰ **Örneğin** suç, iade talep eden ülkede takibi şikayete bağlı bir suç ise, ancak bu ülke kanununa göre henüz şikayet gerçekleşmemiş ise kişinin bu ülkeye iadesi söz konusu olamaz

- Kendisinden iade talep edilen devletin adli makamlarınca fail hakkında beraat veya takipsizlik kararı verilmiş ve bu karar kesinleşmiş ise iade mümkün değildir
- İade talep edilen devlette ölüm cezası yok, iade talep eden devlette ölüm cezası var ise bu durumda, cezanın kamu düzenine ilişkin olması nedeniyle, iade kabul edilmez
- Talep edilen ülkenin talep edilen suç ile ilgili yargılama yetkisi var ise iade talebi geri çevrilir
- İade talep edilen devlette iade konusu suçtan dolayı fail hakkında hüküm verilmiş ise fail iade edilmez
- Talep edilen devlet, adi bir suç için iade talep edilmesine rağmen, iadesi talep edilen kişinin ırkı, dini, milliyeti veya siyasi kanaati nedeniyle takibata uğrayacağı şüphesi duyarsa iade talebini kabul etmez

Faile ilişkin şartlar:

- İadesi istenen kişinin, iade kararının verildiği esnada, iade talep olunan ülkenin vatandaşı olmaması gerekir
- İadesi talep edilen kişi vatandaş olmasa da eğer iade talep edilen ülkede sürekli oturuyorsa iade talebi kabul edilmez

İade Usulü

- İade talebinde bulunacak devlet, bir talepname düzenleyerek, iadesi talep edilen kişiyi iade talep edilen devlete bildirir. Talepname:
  - iadesi istenen kişinin mümkün olduğunca açık eşkali,
  - uyruğu ve kimliğine dair diğer bilgiler,
  - iadenin sebebini oluşturan fiilin türü ve hukuki niteliği,
  - fiilin işlendiği yer ve zaman,
  - fiilin ihlal ettiği kanun hükümleri ve bu hükümler çerçevesinde failin bu fiilden dolayı ne kadar ceza alacağı;
  - eğer iade talebi kesinleşmiş bir hükme ilişkin ise bu hüküm,
  - tutuklama kararı veya yakalama emri ya da aynı güce sahip diğer bir kararın aslı veya örneği
  - delillerin özeti
- Talepnamayı alan devlet, bunu kendi iç hukuku hükümlerine göre inceler ve kararını verir:
  - Talepname önce Dışişleri Bakanlığına, oradan Adalet Bakanlığına, sonunda da iade talebinin gerekli şartları taşıdığı belirlenmesi halinde, nihai karar vermesi amacıyla iadesi istenen kişinin bulunduğu yer ağır ceza mahkemesine gönderilir
  - Ağır ceza mahkemesinin kararına karşı temyiz kanun yoluna müracaat edilebilir
  - Kararın olumlu olması halinde, iadenin yapılması için, Dışişleri, İçişleri Bakanlıklarının görüşü alınarak Adalet Bakanı'nın teklifi ve Cumhurbaşkanı'nın onayı gereklidir

BÖLÜM 2: Tipikliğin Maddi Unsurları

Suç Teorisine Giriş ve Tipikliğin Maddi Unsurları

- Modern ceza hukuku faili değil, fiili (*hareket-davranış*) esas almaktadır
- Bir davranışın suç teşkil etmesi için, hukuki değerlerin açık ve bilinçli bir ihlali veya en azından bu değerleri korumaya yönelik kurallara özensizlik niteliği taşıması gerekir (Suç teşkil eden fiil aynı zamanda **davranış normlarına**¹¹ aykırı şekilde bir hukuki değer ihlali niteliğindedir)
- Ceza hukuku, **temel toplumsal değerlerin** ihlal edildiği durumlara müdahale eder
- Hukuka aykırı fiiller:
  - Suç teşkil eden hukuka aykırılıklar
  - Suç teşkil etmeyen hukuka aykırılıklar (*kabahatler, maddi-manevi tazmin, disiplin cezası...*)

Tip Uyumluk - Tipiklik: Haksızlık teşkil eden bir davranışın suç teşkil edip etmediğinin tespiti için kanunda düzenlenen suç tiplerinden birinin tanımına uygun olup olmadığının tespit edilmesi (*somut insan davranışının, normun çizdiği davranış modelinin bütün özelliklerini taşıması*) ≡ **cezayı gerekli kılan ve cezaya layık haksızlık biçimlerini belirleyen kanundaki soyut nitelendirmeler, yani fiilin cezalandırılması için bulunması gereken özelliklerin bütünü**

- “**Hukuka aykırı**” fiil, tipiklik açısından objektif (*maddi*) ve subjektif (*manevi*) özellikleri bakımından değerlendirilmelidir

⇒ Suç = “Hukuka aykırı” ve “tipik” insan davranışı

Tipikliğin Maddi (Objektif) Unsurları

- Tipikliğin maddi unsurları, fiilin dış görünüşünü belirleyen ve maddi olarak ortaya çıkan (*dış dünyaya yansıyan ve duyularla kavranabilen durum ve olgular*) durumlardır: **◀ 2022 ▶**
  - Fail
  - Mağdur
  - Suçun konusu
  - Fiil
  - Netice
  - Nedensellik bağı ve isnadiyet
  - Suçun Nitelikli Unsurları

Fail

Fail: Fiili gerçekleştiren gerçek kişi

Suçlar:

- **Genel suçlar:** Kanuni tipte herhangi bir kişi tarafından işlenebileceği belirtilen suçlar (*Örneğin, Öldürme, yaralama, hırsızlık, mala zarar verme vb.*)
- **Özgü suçlar:** Kanunda faille ilgili hukuken farklı sıfat veya özelliklere sahip kişilerce işlenen suçlar (*Örneğin, kamu görevlisi tarafından işlenebilecek işkence, haksız arama, zimmet, irtikap suçları vb.*)
◀ 2022 ▶
  - **Gerçek özgü suçlar:** Özel faillik vasfını taşıyan kişiler tarafından işlenen suçlar
  - **Görünüşte özgü suçlar:** Basit hali herkes tarafından işlenebilmekle birlikte, nitelikli hali kanunun belli özel faillik vasfını aradığı kimselerce işlenebilen suçlar (*Örneğin özel hayata ve*

¹¹ Davranışın kanunda suç olarak kanunda açıkça tanımlanmış olması ve karşılığında adli nitelikte bir ceza öngörülmüş olması gereklidir

hayatın gizli alanına karşı suçların “kamu görevlisi” tarafından ve görevinin verdiği yetki kötüye kullanılmak suretiyle işlenmesi)

- **Bizzat işlenebilen suçlar:** Hareketin, doğrudan doğruya failin kendisi tarafından yapılmasının arandığı suçlar¹² (Örneğin, alkol veya uyuşturucu madde etkisiyle ya da başka bir nedenle emniyetli bir şekilde araç sevk ve idare edemeyecek halde olmasına rağmen araç kullanan kişi, yalan tanıklık, yalan yere yemin eden kişi vb.)

Mağdur

Mağdur: İşlenen fiil nedeniyle haksızlığa uğramış gerçek kişi, kendisine karşı suç işlenen kimse

- Mağdur, suçun konusunun ait olduğu veya suçla korunan hukuki değer sahibi olan gerçek kişidir
  - Dar anlamda mağdur → öldürme, yaralama suçlarının mağdurları ...
  - Geniş anlamda mağdur → suç işlemek amacıyla örgüt kurma, ihaleye fesat karıştırma, rüşvet suçlarının mağdurları ≡ toplumu oluşturan herkes
- Suçun kanuni tanımında mağdurun vasfına ilişkin bir belirleme yapılmamışsa suç mağdurunun kim olduğu önem taşımaz

Suçtan Zarar Gören: Suç nedeniyle hakkı ihlal edilen gerçek/tüzel kişi

Suçun Konusu

Suçun Konusu: Fiilin nesnesini¹³ oluşturan, tipik davranışın üzerinde gerçekleştiği eşya veya şahsın fiziki, maddi yapısı, bünyesi:

- üzerinde suçun meydana geldiği kişi veya şey
- suçun cismini teşkil eden kişi veya şey
- suç failinin hareketinin yöneldiği kişi ya da şey
- eşya veya şahsın fiziki, maddi yapısı
- tipe uygun hareketin üzerinde gerçekleştiği şey
- eylemin üzerinde icra edildiği kişi veya eşya

Suçun hukuki konusu → Kanundaki yasak veya emir hükmü ve yaptırımla açıkça korunan hak veya çıkar. **Örneğin:**

Korunan Hukuki Değer	Suç	Suçun Maddi Konusu
<i>suçun işlenmesiyle ihlal edilir</i>		<i>zarara uğrar veya tehlikeye maruz kalır</i>
kişinin yaşam hakkı	öldürme	hayatına son verilen kişi
kişinin onur, şeref ve saygınlığı	hakaret	onur, şeref ve saygınlığı ihlal edilen kişi
kişilerin sağlıklı bir çevrede yaşama hakları	çevrenin kasten kirletilmesi	çevreyi oluşturan toprak, su ve hava

Suçlar:¹⁴

- **Zarar suçları** → zararın (*çıkarcı kaybı, olumsuz, kötü sonuç veya ziyan şeklinde*) oluşması ile suç oluşur
  - **Örnek:** Mala zarar verme, öldürme, yaralama suçları
- **Tehlike suçları** → Suçun oluşması için bir *tehlikenin ortaya çıkması* yeterlidir
  - **Örnek:** Suç işlemek amacıyla örgüt kurma ve suç işlemeye alenen tahrik

¹² İcra hareketini bizzat yapmayan kişiler ancak **şerik**, yani **azmettiren** veya **yardım eden** olarak sorumlu tutulabilirler

¹³ Kasten yaralama suçunun konusunu insan bedeni, belgede sahtecilik suçunun konusunu belge, hırsızlık suçunun konusunu taşınır mal oluşturmaktadır

¹⁴ Suçun konusu zarar görüyorsa zarar suçu, suçun konusu tehlikeye maruz kalıyorsa tehlike suçu söz konusudur

- o **Soyut tehlike suçları** : Suçun kanuni tanımında yer alan fiilin icra edilmesi yeterlidir, suçun tehlikeliliği tipikliğin bir unsuru değildir (**Örneğin**, *alkol veya uyuşturucu madde etkisiyle emniyetli bir şekilde araç sevk ve idare edemeyecek halde olan fail, hareketiyle somut bir tehlikeye neden olmasa da cezalandırılacaktır, TCK md 179-3¹⁵*)
- o **Somut tehlike suçları** : Gerçek bir tehlikenin ortaya çıkması koşuluna bağlı olmaksızın, hareketin yapılmasıyla tehlikenin gerçekleştiği varsayılmaktadır (**Örneğin**, *sadece yangın çıkarma fiili suçun oluşumu bakımından yeterli olmayıp, bu yangının kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından tehlikeli olacak biçimde ya da kişilerde korku, kaygı veya panik yaratabilecek tarzda olup olmadığının araştırılması gerekmektedir, TCK md 170-1¹⁶*)

Fiil (Hareket / Davranış)

Fiil: (Suçun kanuni tanımı bakımından) belli bir amaca yönelik olarak yapılan, haksızlık teşkil eden ve dış dünyaya yansıyan (icrai veya ihmali) iradi insan davranışı

Netice

Netice: İcrai veya ihmali biçimde gerçekleşen hareketin dış dünyada meydana getirdiği değişiklik (hareketin dış dünyada meydana getirdiği her değişiklik değil, yalnızca suçun kanuni tanımında unsur olarak yer alan değişiklik - **Örneğin** neticeli bir suç olan kasten öldürme suçu bakımından suçun oluşumu için ölüm neticesi aranır)

- Suçun kanuni tanımında, hareketten ayrılabilir bir neticenin meydana gelmesinin arandığı suçlara, **Neticeli Suçlar** denilmektedir. Neticeli suçlarda fiil ve netice arasında **nedensellik bağı**nın bulunması gerekmektedir
- Suç tipini ihlal eden icrai veya ihmali hareketin yapılmasıyla tamamlanan, suçun oluşması için ayrı neticenin aranmadığı suçlara **Sırf Hareket Suçlar** denilmektedir (**Örneğin** tehdit, hakaret, konut dokunulmazlığını ihlal, suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi, uyuşturucu madde ticareti, vd.)
- Bu ayrım **teşebbüs**, **zamanaşımı** ve **suçun işlendiği yer** bakımından önem taşır

Nedensellik Bağı ve Objektif İsnadiyet

- Neticeli suçlarda nedensellik bağı suçun maddi unsuru olarak aranır
- Neticeli suçlarda hareket ile netice arasında bir bağlantı bulunmalı (**nedensellik**) ve netice buna neden olan kişiye onun bir eseri olarak yüklenebilmelidir (**isnadiyet**)

Suçun Nitelikli Unsurları (Halleri)

Suçun Nitelikli Unsurları: Suçun temel şekline ilave edilen ve cezanın artırılması veya indirilmesini gerektiren durumlar (**Örneğin**, *kasten yaralama suçunun "silahla" işlenmesi durumunda ceza yarı oranında artırılır TCK md 86-3*)

¹⁵ TCK md 179-3 Trafik güvenliğini tehlikeye sokma: "Alkol veya uyuşturucu madde etkisiyle ya da başka bir nedenle emniyetli bir şekilde araç sevk ve idare edemeyecek halde olmasına rağmen araç kullanan kişi yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır."

¹⁶ TCK md 170-1 Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması: "Kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından tehlikeli olacak biçimde ya da kişilerde korku, kaygı veya panik yaratabilecek tarzda; a) Yangın çıkaran, kişi, **ALTI AY'dan ÜÇ YIL'a kadar hapis cezası ile cezalandırılır.**"

Nitelikli Unsurların Sınıflandırılması:

- Fiilin işleniş tarzından veya kullanılan araçtan kaynaklanan nitelikli unsurlar
- Fiilin işlendiği yer veya zamandan kaynaklanan nitelikli unsurlar
- Failin sıfatından kaynaklanan nitelikli unsurlar
- Mağdurun sıfatından kaynaklanan nitelikli unsurlar
- Fail ve mağdur arasındaki ilişkiden kaynaklanan nitelikli unsurlar
- Suçun konusundan kaynaklanan nitelikli unsurlar ◀ 2022 ▶
- Fiilin işlenişle güdülen amaç ve saikten kaynaklanan nitelikli unsurlar

Suçun Kanuni Tarifinde Fiilin Tanımlanışına Göre Suçların Sınıflandırılması

Tek Hareketli Suçlar: Suçun kanuni tanımına göre, suçun meydana gelmesi için hukuki anlamda tek hareketin yeterli olduğu suçlar (Örneğin, *kasten öldürme, hırsızlık vb.*)

Çok (Birden Fazla) Hareketli Suçlar: Suçun kanuni tanımında tek harekete değil birden fazla (hukuki) harekete yer verilen ve suçun oluşması için bu hareketlerin tamamının yapılmasının zorunlu olduğu suçlar (Örneğin *yağma suçunun oluşabilmesi için cebir veya tehditle birlikte hırsızlık fiilinin işlenmesi gerekmektedir*)

Serbest Hareketli Suçlar: Suçun kanuni tanımında suçu oluşturan hareketin nasıl olması gerektiği konusunda bir belirleme yapılmayan suçlar (Örneğin *kasten öldürme suçunun nasıl işleneceği konusunda kanunda özelleştirme yapılmadığından, bu suçun tabancayla, bıçakla, boğarak, yakarak, yüksek bir yerden atarak veya elektrik vererek işlenmesi mümkündür*)

Bağlı Hareketli Suçlar: Suçun hareket şeklinin, tipte belirtilmiş ve suç tipinde o suçu oluşturan hareketlerin somutlaştırılmış olması ve suçun ancak kanunda gösterilen hareketlerle işlenebilmesi, bu hareket dışında bir hareketle suçun işlenememesi (Örneğin *cebir ve tehditle bir malın alınması şeklinde gerçekleşen yağma suçu*) ◀ 2022 ▶

Seçimlik Hareketli Suçlar: Suçun kanuni tanımında suçun icrası için birden fazla alternatif harekete yer verilen ve bu hareketlerden bir veya birkaçının gerçekleşmesiyle suçun işlendiği suçlar (Örneğin *suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi*¹⁷)

➤ Seçimlik hareketler sırasında suçun konusu değişmemelidir

Tipik Fiil Tekliği: birden fazla seçimlik hareketin işlenmesi durumunda gerçek anlamda birden fazla suç oluşmamakta, kanun hükmü hareket sayısınca değil bir kez ihlal edilmiş sayılmaktadır (*seçimlik hareketlerden birkaçının veya hepsinin gerçekleşmesi halinde dahi suç bir defa işlenmiş kabul edilir*)

Kesintisiz (Mütemadi) Suçlar: Suçun kanuni tanımında gösterilen fiilin icrasının devam ettiği ve fiilin devamına bağlı olarak ihlalin de devam ettiği suçlar (Örneğin *kişiyi hürriyetinden yoksun kılma, suç işlemek amacıyla örgüt kurma, uyuşturucu madde bulundurma vb.*) ◀ 2022 ▶ ◀ 2022 ▶

➤ Devamlı bir şekilde yenilenen kesintisiz suç, hukuka aykırı durumun gerçekleşmesiyle “tamamlanmakta” ve bu durumun ortadan kaldırılmasıyla “bitmektedir”

İcrai - İhmali Suçlar: Tecavüz teşkil eden bir hareketin yapılması – **aktif davranış** (icrai hareket) veya hukuki değeri koruyan hareketin yapılmaması – **pasif davranış** (ihmali hareket) ile bir hukuki değerin ihlali

¹⁷ Kanundaki tanıma göre, Kişinin suçtan elde edilen eşya bakımından, satma, devretme, satın alma veya kabul etme şeklindeki alternatif hareketlerden birini gerçekleştirmesi durumunda suç oluşacaktır

➤ **Örnekler:**

- Failin bir kişiyi tabancayla öldürmesi: **icrai suç**
- Failin öldürmek istediği kişiyi bir odaya kilitlemek suretiyle aç bırakarak öldürmesi: **ihmalî suç**

➤ **Türleri:**

- **Gerçek ihmalî suç¹⁸:** Emredici hukuk kurallarına aykırılık teşkil eden olumsuz davranış (**Örneğin yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi TCK md 98**)
- **Görünüşte ihmalî suç:** Kişinin belli bir neticenin gerçekleşmesini önlemek hususunda özel bir yükümlülük altında (**garantör**) olmasına rağmen, kendisinden beklenen icrai davranışı gerçekleştirmemesi veya ihmalî davranışla neticenin oluşumunu engellememesi nedeniyle işlenmiş olan suç (**Örneğin; kasten öldürmenin ihmalî davranışla işlenmesi suçu TCK md 83¹⁹**)

BÖLÜM 3: Tipikliğin Manevi Unsurları

Kusurluluk: Suç nedeniyle failin kınanması

Tipikliğin Manevi (Subjektif) Unsurları

- Tipikliğin manevi unsurları, işlenen fiil ile (*somut olaydaki psikolojik durumu dikkate alınarak*) fail arasındaki manevi bağıdır. Böylece fiil manevi yönden de faile isnat edilebilir
- Tipikliğin manevi unsurlarından olan **kast** (*failin bilerek ve istenerek işlenmesi*) ve **taksir** (*failin dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık nedeniyle işlenmesi*), suçun gerçekleştiriliş şeklidir
- Tipikliğin manevi unsurunu **kural** olarak kast, **istisna** olarak taksir oluşturmaktadır **◀ 2022 ▶**

Kast

Kast: Tipiklikte yer alan maddi (objektif) unsurların fail tarafından bilinmesi ve (*bilinçli bir iradeyle*) istenmesi (*suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesi TCK md 21*)

Kastın Türleri:

- **Doğrudan Kast:** Fail suçun maddi unsurlarının tamamını düşünmüş ve öngörmüş olması (**muhakkak görmesi**) ve ayrıca failin bu unsurlar hakkındaki bilgisinin tam ve kesin olması (*Failin hedeflediği doğrudan neticelerin yanında olağan hayat tecrübelerine göre muhakkak surette yan netice olarak öngördüğü, amaçlamasa da gerçekleşeceğinden emin olarak kabullendiği neticeler de doğrudan kast kapsamındadır. Örneğin uçaktaki bir kişiyi öldürmek amacıyla uçağa bomba yerleştiren kişi, bombanın patlaması sonucunda uçaktaki diğer kişilerin ölümünden doğrudan kastla sorumludur*)
- **Dolaylı (olası) Kast:** Kişinin, suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini **öngörmesine** (**muhtemel görmesi**) rağmen, fiili işlemesi hali (*failin suçun kanuni tanımındaki objektif unsurların gerçekleşebileceğini ciddi biçimde öngörmesine rağmen, fiili işlemek suretiyle tipikliğin gerçekleşmesini kabullenmesi, fiili işlemekten kaçınmaması ve olursa olsun demesi*) **◀ 2022 ▶**
  - Olası kastta failin sorumluluğu meydana gelen (*gerçekleşen*) neticelere göre belirlenir

¹⁸ icrai davranışta bulunma yükümlülüğünün salt yerine getirilmemesinin kanunda suç olarak tarif edildiği durumlar

¹⁹ kişinin yükümlü olduğu belli bir icrai davranışı gerçekleştirmemesi dolayısıyla meydana gelen ölüm neticesinde gerçekleşen suç – cankurtaran veya çocuk bakıcısı gibi kişilere verilen koruma yükümlülüğü

- TCK'da, suçun olası kastla işlenmesi durumunda temel cezada indirim yapılması öngörülmüştür²⁰
- Doğrudan kastta suçun maddi unsurlarının gerçekleşeceği mutlak niteliktedir ve fail bu konuda **mutlak** bir bilgiye sahiptir. Olası kastta ise suçun maddi unsurlarının gerçekleşmesi muhtemel niteliktedir ve fail bu **ihtimal**in bilgisine sahiptir (*neticenin meydana gelmesini kabullenmektedir*)

Taksir

Taksir²¹: Kişinin istememekle beraber kendisinden beklenen ve göstermek zorunda olduğu özeni göstermemek suretiyle suç tipinde belirtilen neticenin gerçekleşmesi (**TCK md 22 – Taksir: “2) Taksir, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyle gerçekleştirilmesidir”**)

- Taksirle işlenen fiillerin haksızlık unsurunu, objektif özen yükümlülüğünün (**dikkat** ve **özen** yükümlülüğünün) ihlali oluşturmaktadır

Taksirin Tipiklik Unsurları:

- **Fiilin Taksirle İşlenebilen Bir Suç Olması**: Fiilin taksirle işlenebileceği kanunda açıkça belirtilmelidir
- **Objektif Özen (Dikkat ve Özen) Yükümlülüğünün İhlali**²²: Bu objektif özen yükümlülüğü yazılı bir hukuk normuna dayanabileceği gibi, yazılı olmayan ortak tecrübe kurallarından da kaynaklanabilir.
- **Nedensellik Bağı ve Neticenin Objektif Olarak İsnat Edilebilirliği**: Somut olayda gerçekleşen netice ile failin özen yükümlülüğünü ihlali arasında nedensellik bağı bulunması gerekmektedir
- **Neticenin Objektif Olarak Öngörülme İmkânının Mevcut Olması**: failin kişisel yetenekleri göz önünde bulundurulmaksızın²³, objektif esastan hareket edilerek neticenin öngörülebilir olup olmadığı araştırılmalıdır
- **Failin Neticeyi İstememesi veya Kabullenmemesi**: Taksiri kasttan ayıran temel özellik, failin neticeyi istememesi veya kabullenmemesidir.

Taksirin Türleri:

- **Bilinçsiz Taksir**: Dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesinin **öngörülmeyle gerçekleştirilmesi** (*failin, somut olayda öngörülebilir neticeyi öngörememesi*) → **Örneğin** silahı boş zannederek tetiği çekmek ve bir kişinin ölümüne neden olmak
- **Bilinçli Taksir**: Kişinin öngördüğü neticeyi istememesine karşın, neticenin meydana gelmesi **◀ 2022 ▶** (*Fail suç tipinin gerçekleşeceğini mümkün görmekte birlikte; şans, bilgi, kullanılan vasitanın kalitesi, deneyim veya yetenek gibi özel nedenlerle dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı*)

²⁰ Buna göre, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda müebbet hapis cezasına, müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmi yıldan yirmibeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunacaktır; diğer suçlarda ise temel ceza **üçte birden yarısına kadar** indirilecektir

²¹ objektif dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlal edilmesi suretiyle işlenebileceği kanunda açıkça düzenlenen bir fiilin, objektif olarak öngörülme imkanı olan bir neticeye neden olması

²² **Örneğin** kişinin trafik güvenliğini sağlamak amacıyla öngörülmüş bir hukuk kuralını ihlal etmesi (hız sınırını aşması veya kırmızı ışıkta geçmesi gibi), böyle bir amacı veya isteği olmasa da ölüme veya yaralanmaya neden olabilir. Taksirle yaralama ve öldürme, TCK'da açıkça suç olarak düzenlendiğinden, bu hareket bir yaralama veya ölüme yol açarsa, fail, bu taksirli davranışı nedeniyle sorumlu olacaktır

²³ Neticenin öngörülebilirliği değerlendirmesi, failden bağımsız biçimde objektif olarak, yani ortalama bir insanın neticeyi öngörüp öngöremeyeceği üzerinden yapılmalıdır. **Örneğin**, trafik kurallarına uygun biçimde seyreden bir aracın önüne aniden bir yayanın fırlaması durumunda, şoförün bu kazadan kaçınmak için alabileceği bir önlem bulunmadığından, fiil öngörülebilir olmayacaktır

olarak bunun gerçekleşmeyeceğine güvenmektedir) → **Örneğin**, kırmızı ışık yanması nedeniyle her an bir yayanın karşısına çıkabileceğini öngören kişinin, kendisine güvenerek **bir şey olmaz düşüncesiyle** aracı sürmeye devam etmesi ve önüne çıkan yayaya çarparak ölümüne sebep olması, elindeki dolu silahı arkadaşına doğrultup şaka yaparken tetiğin düşmesi ve silahın ateş alması

◀ 2022 ▶

- Bilinçli taksir durumunda, netice öngörülmesine rağmen, fiilin işlenmesi nedeniyle, daha ağır bir özensizlik ortaya çıktığından, bilinçli taksirde cezanın artırılması öngörülmüştür (*hükmedilecek cezanın üçte birden yarısına kadar artırılır*)

Olası Kast ve Bilinçli Taksir Ayrımı

Olası kast halinde fail tipikliğin veya neticenin gerçekleşmesini kabullenirken veya göze alırken (**olursa olsun der**) [**fail her durumda neticeyi gerçekleştirdi**], **bilinçli taksir** halinde fail tipikliğin veya neticenin gerçekleşmesini kabullenmez, aksine onun gerçekleşmeyeceğine, her şeyin yolunda gideceğine güvenerek hareket eder (**yok canım bir şey olmaz der**) [**fail neticenin gerçekleşeceğini bilseydi fiili işlemezdi**]

Örnek: Elindeki dolu silahı arkadaşına doğrultup şaka yaparken silahın ateş alması sonucunda ölen kişi bakımından fail, öngörmesine rağmen bu sonucun gerçekleşmeyeceğine güvenerek hareket ettiğinden **bilinçli taksirle** öldürme suçundan sorumlu olmalıdır. Ancak hasmını öldürmek amacıyla ateş etmesi durumunda hasmının yanında olanların da ölmesini muhtemel görmesine rağmen, hasmı dışındakilerin ölmesini kabullenerek ateş edip, bu kişileri öldüren fail, hasmı yönünden **doğrudan kastla**, diğerleri yönünden **olası kastla** öldürmeden sorumlu olacaktır

Taksirli Suçlarda Kusur

Fail; yaşı, kişisel yetenekleri, algılama gücü, hayat tecrübesi, bilgi düzeyi, sosyal konumu ve içinde bulunduğu diğer koşullar altında, somut olayda var olan dikkat ve özen yükümlülüğünü öngörebilecek ve yerine getirebilecek durumda olmalıdır. Failin bütün bu yeteneklere sahip olmasına rağmen neticenin gerçekleşmesine neden olmuşsa, taksirli suçtan dolayı **kusurlu** sayılarak sorumlu tutulur

Taksirli Suçlarda Cezanın Kusura Göre Belirlenmesi ▶ 2022 ▶

TCK md 22 – Taksir: “4) Taksirle işlenen suçtan dolayı verilecek olan ceza failin kusuruna göre belirlenir”

- Taksirle işlenen suçlardan dolayı kusurluluk, normatif değerlendirmeye ancak olay hakim tarafından belirlenebilir, bununla birlikte bilirkişi incelemesi yaptırılabilir (**Örneğin** bir trafik kazasında, trafiğe çıkarılan aracın teknik bakımdan herhangi bir arızasının olup olmadığının belirlenmesi açısından bilirkişi teknik incelemesi yaptırılması...)
- Taksirle işlenen suçlar bakımından suçta **teşebbüse** ve **iştirake** ilişkin hükümler uygulanamaz

TCK md 22 – Taksir: “5) Birden fazla kişinin taksirle işlediği suçlarda, herkes kendi kusurundan dolayı sorumlu olur. Her failin cezası kusuruna göre ayrı ayrı belirlenir”

Taksirli Hareket Sonucu Neden Olunan Neticenin Münhasıran Failin Mağduriyetine Neden Olması

TCK md 22 – Taksir: “6) Taksirli hareket sonucu neden olunan netice, münhasıran failin kişisel ve ailevi durumu bakımından, artık bir cezanın hükmedilmesini gereksiz kılacak derecede mağdur olmasına yol açmışsa ceza verilmez; bilinçli taksir halinde verilecek ceza yaridan altıda bire kadar indirilebilir”

Örneğin, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranması sonucu trafik kazasına neden olan kişi, bu kazada oğlunun ölmesine neden olmuşsa, bu hükümden yararlanacaktır (*Ancak oğlu ile birlikte arkadaşı da ölmüş ise bu hüküm uygulanamayacaktır*)

Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Suçlar (TCK md 87)

Ağırlaşmış Suç: Belli bir suçun işlenmesi amacıyla işlenen fiilin, kastedilen neticeden daha ağır veya başka bir neticeye neden olması (**Örneğin**, yaralamak amacıyla mağdurun kafasına atılan yumruğun, mağdurun ölümüne yol açması) **◀ 2022 ▶**

- Neticesi sebebiyle ağırlaşmış suçlar kast ve taksirin kombinasyonundan oluşan “**karma suç**” niteliğindedir

TCK md 23 - Netice sebebiyle ağırlaşmış suç: “Bir fiilin, kastedilenden daha ağır veya başka bir neticenin oluşumuna sebebiyet vermesi halinde, kişinin bundan dolayı sorumlu tutulabilmesi için bu netice bakımından en azından taksirle hareket etmesi gerekir”

- Neticesi sebebiyle ağırlaşmış suçu oluşturan neticeler kanunda bağımsız bir suç olarak düzenlenmediyse, failin taksirle veya kasten hareket etmesinin bir önemi bulunmamaktadır (**görünüşte neticesi sebebiyle ağırlaşmış suç**). **Örneğin**, kasten yaralama suçu neticesinde bitkisel hayata girilmesi gibi kanunda bağımsız bir suç tipi olarak düzenlenmeyen ağır neticelerin ortaya çıkması durumunda, failin taksirle veya kasten hareket etmesi uygulanacak ceza normu üzerinde etkili olmayacaktır

Maksat veya Saik

Saik: Bir kişiyi belirli içerikte bir sözleşme yapmaya sevk eden düşünce ve tasavvurlar

Bazı suç tanımlarında suçun unsurlarına ilişkin kastın yanında, manevi unsur olarak failin belli bir amaç doğrultusunda veya belli bir saikle hareket etmesi aranmaktadır (**Örneğin TCK md 220 - Suç işlemek amacıyla örgüt kurma**). Bu tür suçlarda saik veya amacın yokluğu suçun unsurunun yokluğu anlamına geleceğinden, suç oluşmayacaktır.

Bu şekilde bazı suçların temel ve nitelikli şekilleri bakımından aranan maksat, amaç veya saik gibi subjektif unsurlar, kastla özdeş veya kastın bir türü olmayıp, kasttan ayrı haksızlığın diğer özel subjektif unsurunu oluştururlar

BÖLÜM 4: Hukuka Aykırılık

Hukuka Aykırılığın Anlamı ve Tipiklikle İlişkisi

Hukuka Aykırılık: Fail tarafından gerçekleştirilen fiilin hukuk düzeni tarafından onaylanmaması, hukuk düzeninin gerekleri ile çatışma halinde olması

- Hukuka aykırılığın derecelendirilmesi mümkün değildir ancak haksızlık derecelendirilebilir (**Örneğin başkasına ait 10 liranın rızası dışında alınması ile 10.000 liranın alınması olaylarında her iki fiil de**

hukuka aykırıdır ancak haksızlık içerikleri 10.000 lira için daha yüksektir) Haksızlık içeriğinin farklılığı, uygulanacak yaptırımın ağırlığına ilişkin bir ölçüt oluşturur

- Bir fiil, hukuka uygun olduğunda tüm hukuk disiplinleri bakımından hukuka uygundur
- Bir fiil bir hukuk alanında haksızlık teşkil ederken başka bir hukuk alanında haksızlık teşkil etmeyebilir (*Örneğin, vadesi gelmiş bir borcun ödenmemesi bir haksız fiil teşkil etmesine rağmen, kanun koyucu tarafından bir suç olarak düzenlenmemiş olması dolayısıyla ceza hukuku haksızlığı değildir*)
- Ceza hukukunda fiilin hukuka aykırı olması için, fail tarafından kanundaki suç tipinin **subjektif** (*manevi*) ve **objektif** (*maddi*) unsurlarının **gerçekleştirilmiş** olması ve **hukuka uygunluk** nedenlerinden birinin **bulunmaması** gereklidir
- Tıpe uygun bir fiili gerçekleştiren kişinin, hukuka uygunluk nedeninden faydalanabilmesi için, hukuka uygunluk nedeni kapsamında hareket ettiğinin (*ve bu nedenin maddi şartlarının*) bilincinde olması gerekir. Aksi takdirde fiil haksızlık olma niteliğini devam ettirir ancak fail neticeden sorumlu tutulmaz, kişinin sorumluluğu suça teşebbüs bağlamında değerlendirilir

Hukuka Uygunluk Nedenleri

Hukuka Uygunluk Nedenleri: Suçun hukuka aykırılık unsurunu ortadan kaldıran ve dolayısıyla fiilin suç teşkil etmesine engel olan nedenler **◀ 2022 ▶**

Hukuka Uygunluk Nedenlerinin Ortak Özellikleri

- Hukuka uygunluk nedenler, hukuk düzeninin tümü bakımından etkilidir
- Fiilde birden fazla hukuka uygunluk nedeni varsa, hukuka uygunluk nedenlerinden birinin bulunması, fiili tüm hukuk düzeni bakımından hukuka uygun hale getirir
- Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen hukuka uygunluk nedenleri, görevin ifası, meşru savunma, hakkın kullanılması ve ilgilinin rızasıdır

Görevin İfası: (*Örneğin, suçüstü halinde yakalama, kolluğun zor ve silah kullanması, hakkında yakalama kararı bulunan kimsenin kolluk görevlilerince yakalanması ve hareket serbestisinin kısıtlanması*) **◀ 2022 ▶** **◀ 2022 ▶**

TCK md 24 - Kanunun hükmü ve amirin emri: “*Kanunun hükmünü yerine getiren kimseye ceza verilmez*”

Meşru Savunma:

TCK md 25 – Meşru savunma ve zorunluluk hali: “*Gerek kendisine ve gerek başkasına ait bir hakka yönelmiş, gerçekleşen, gerçekleşmesi veya tekrarı muhakkak olan haksız saldırıyı o anda hal ve koşullara göre saldırı ile orantılı biçimde defetmek zorunluluğu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez*” **◀ 2022 ▶**

- Meşru savunmanın söz konusu olabilmesi için saldırının bir insan tarafından gerçekleştirilmesi gerekir, bir kişi tarafından araç olarak kullanılmadığı sürece hayvanların saldırıları, haksız bir saldırı olarak nitelendirilmez

Hakkın Kullanılması: (*Örneğin, velayet hakkı uyarınca ana ve baba, çocuğun bakım ve eğitimi konusunda onun menfaatini göz önünde tutarak gerekli kararları alıp uygulaması*) **◀ 2022 ▶**

TCK md 26 – Hakkın kullanılması ve ilgilinin rızası: “*Hakkını kullanan kimseye ceza verilmez.*”

Şartları:

- Kişiyi hukuk düzeni tarafından tanınmış bir hakkın bulunması
- Kişiyi hukuk düzenince tanınan hakkın, kanuni sınırlar içerisinde kullanılmış olması

İlgilinin Rızası: (Örneğin, tıbbi müdahaleler, dövme yapılması, kulak delinmesi,)

TCK md 26 – Hakkın kullanılması ve ilgilinin rızası: “Kişinin üzerinde mutlak surette tasarruf edebileceği²⁴ bir hakkına ilişkin olmak üzere, açıkladığı rızası çerçevesinde işlenen fiilden dolayı kimseye ceza verilmez.”

Hukuka Uygunluk Nedenlerinde Hata ve Sınırın Aşılması

Hukuka Uygunluk Nedenlerinin Maddi Şartlarında Hata ◀ 2022 ▶

TCK md 30 – Hata : “ 3) Ceza sorumluluğunu kaldıran veya azaltan nedenlere ait koşulların gerçekleştiği hususunda kaçınılmaz bir hataya düşen kişi, bu hatasından yararlanır”²⁵

Örneğin, karanlıkta kendisine doğru hızla yaklaşan bir kişiye, kendisine saldırıda bulunacağı inancıyla, fiziki müdahalede bulunan bir kişinin hareketi, somut olayda bir saldırının gerçekleşiyor olması halinde hukuka uygun olacaktır. Bu bağlamda, kişinin aslında saldırıya uğramayacak olması, kişinin, hukuka uygunluk nedenlerinin maddi şartlarında hataya düşmesi demek olacaktır. Ancak kişi, daha dikkatli ve özenli davrandığında kendisine doğru koşarak gelen kişinin bir saldırı gerçekleştirmeyeceğini öngörebilecek durumda ise taksirle yaralama suçundan dolayı sorumlu tutulacaktır

Hukuka Uygunluk Nedeninin Varlığında veya Sınırında Hata

Kişi, kanunda gerçekleştirdiği fiile izin veren bir hukuka uygunluk nedeninin bulunduğunu düşünerek hareket edebilir. Sınırdaki hata durumuna örnek vermek gerekirse, kişi ilgilinin rızasının, hukuken tasarruf edilemeyecek hususları da kapsadığını düşünmektedir

TCK md 30 – Hata : “ 4) İşlediği fiilin haksızlık oluşturduğu hususunda kaçınılmaz bir hataya düşen kişi, cezalandırılmaz ”

Hukuka Uygunluk Nedenlerinde Sınırın Aşılması

Somut olayda hukuka uygunluk nedeninin şartları gerçekleşmesine rağmen fiil sınırı aşan kısım bakımından hukuka aykırı hale gelmektedir.

TCK md 27 – Sınırın aşılması: “Ceza sorumluluğunu kaldıran nedenlerde sınırın kast olmaksızın aşılması halinde, fiil taksirle işlendiğinde de cezalandırılıyorsa, taksirli suç için kanunda yazılı cezanın altıda birinden üçte birine kadar indirilerek hükmolunur.

Meşru savunmada sınırın aşılması mazur görülebilecek bir heyecan, korku veya telaştan ileri gelmiş ise faile ceza verilmez.” ◀ 2022 ▶

²⁴ Örneğin kişi yaşam hakkı üzerinde serbestçe tasarruf edemez

²⁵ Somut olayın şartlarında, hukuka uygunluk nedenlerine ait koşulların gerçekleştiği hususunda hataya düşen kişi, bu hatasından içinde bulunduğu hatanın kaçınılmaz olması durumunda yararlanabilecektir

BÖLÜM 5: Kusurluluk

Kusur Kavramı ve Suçun Yapısındaki Yeri

nulla poena sine culpa: “Kusursuz suç ve ceza olmaz”

Psikolojik Kusur Kavramı

- Psikolojik Kusur Kavramı, kusuru suçun yapısal unsuru olarak ele alır, kast ve taksiri ise birer kusurluluk şekli olarak görür
- 20. yy başlarına kadar kabul gören klasik ceza hukuku sisteminde:
  - Haksızlığa ilişkin **objektif** nitelikteki unsurlar ve hukuka aykırılık suçun dış yapısına aittir
  - Kusur, **subjektif** nitelikteki unsurların oluşturduğu suçun iç yapısıdır (*failin haksızlık ile olan subjektif [içsel, psikolojik] ilişkisidir*)
  - Kast ve taksir birer kusurluluk şekli veya türüdür
  - İsnad yeteneği kusurun bir koşuludur
  - Failin iradesi nedensellik sürecini harekete geçirmekle beraber; failin bunu isteyip istemediği veya öngörüp öngörmediği önemli değildir
  - Haksızlık, değerden tamamen yoksun ve objektif olmalı; psikolojik unsurlardan arındırılmalıdır. Dolayısıyla, dış dünyaya ait olan her şey haksızlık (**objektif unsur**) kapsamında yer alırken; failin iç dünyasına ilişkin hususlar kusur (**subjektif unsur**) kapsamında yer alırlar
  - Failin kastından söz edebilmek için, suçun yasal tanımında yer alan objektif nitelikli unsurları bilmesi **ve** hukuka aykırılık bilinci ile hareket etmesi gerekir

Normatif Kusur Kavramı

- 20. yy başlarından itibaren yaygınlaşan kıta Avrupası hukuk sistemine göre:
  - Haksızlık hem objektif hem de subjektif (kast-taksir) unsurlarla belirlenebilir²⁶. Kast ve taksir kusurun değil, tipikliğin unsurlarıdır
  - **Kusur**, failin; haklı olan davranışla haksız olan davranış arasında seçim yapabilme, iradesini haklı olan davranış lehine yönlendirebilme yeteneğine sahip olmasına ve somut olayda haklı olan davranışı icra etme imkanının bulunmasına rağmen tipik haksızlığı gerçekleştirmesinden dolayı **kinanmasıdır**²⁷ (*failin, davranışının haksızlık teşkil ettiğini bilmesine rağmen, iradesini bu yönde kullanması*). Haksızlık, kusur yargısının konusunu oluşturmaktadır
  - Faile kusur isnad edilebilmesi için, icra ettiği fiilin haksızlık teşkil ettiğinin bilincinde olması gerekmektedir²⁸
  - Tamamen psikolojik bir olgu olan kast ve taksir, kınama yargısının konusunu oluşturmaktadır
  - **Kast**, suç teşkil eden haksızlığın subjektif unsurunu oluşturur ve suçun yasal tanımında yer alan objektif nitelikli unsurların fail tarafından bilinmesini ifade eder. Fakat bir fiilin kasten icra edilmesi, failin her zaman kusurlu olduğu anlamına gelmez (**Örneğin**, *ceza sorumluluğu bulunmayan yaş küçükleri, akıl hastaları da kasten hareket edebilirler*)

²⁶ **Örneğin**, A'nın silahından çıkan kurşunun B'ye isabet etmesi ve B'nin ölmesi halinde kasten öldürme veya neticesi sebebiyle ağırlaşan kasten yaralama veya taksirle öldürme suçlarından hangisinin bulunduğu, **ancak** haksızlığın subjektif unsuru ile açıklanabilir

²⁷ Kusura, dolayısıyla cezalandırmaya temel oluşturan husus; failin, fiilinin hukuka aykırılığı ile olan içsel ilişkisidir

²⁸ Haksızlık bilincine esas olan, ihlal edilen hukuki menfaate ilişkin olarak failin, davranışı hakkındaki kendi değerlendirmeleri değil; hukuk düzeninin değerlendirmesinin idrakinde olup olmadığıdır. Failin, kendi ahlaki değerleri, dini inancı, siyasi görüşleri, kısacası kendi kişisel değer yaklaşımına ve vicdanına göre davranışının haklı olduğu yönündeki subjektif değerlendirmesinin haksızlık bilinci bakımından bir önemi yoktur

Kusur Yeteneği

Algılama Yeteneği: İnsanın çevresindeki olayları gözlemleyebilme ve gözlemlerinden sonuçlar çıkarabilme yeteneği

- İnsan, algılama yeteneği sayesinde içinde yaşadığı toplumda geçerli olan davranış normları hakkında bilgi sahibi olur ve davranışlarını buna göre yönlendirir
- Failin, fiilinden dolayı kusurlu addedilmesi, ihlal ettiği normun maddi değer ve anlam içeriğinin bilincinde olmasını gerekli kılar
- Hukuka aykırılık bilinci ne davranışın cezalandırılabilir olduğunun ne de yasak normunu ihtiva eden kanun hükmünün bilinmesini gerekli kılar. Fail, davranışının hukuken bir haksızlık ifade ettiğinin idrakinde olmalı veya en azından idrakine varabilecek olmalıdır

İrade Yeteneği: Kişinin, davranışlarını hukukun icaplarına göre yönlendirebilme yeteneği (*haklı olan davranışla haksızlık teşkil eden davranış arasında tercih yapabilme ve davranışlarını bu tercihi doğrultusunda yönlendirebilme imkanı*)

Kusurluluğu Etkileyen Nedenler

◀ 2022 ▶

- Yaş küçüklüğü (*TCK md 31*)

Yaş	AİY	Hüküm
12'den küçük		Ceza sorumluluğu yoktur ▶ 2022 ▶
12 - 15	yok	çocuklara özgü güvenlik tedbirleri
	var	Ağırlaştırılmış müebbet → 12 – 15 yıl müebbet → 9 – 11 yıl diğer cezalar → yarısı indirilir (<i>maksimum 7 yıl</i>)
15 - 18		Ağırlaştırılmış müebbet → 18 – 24 yıl müebbet → 12 – 15 yıl diğer cezalar → 1/3'ü indirilir (<i>maksimum 12 yıl</i>)

* AİY: Algılama Yeteneği ve İrade Yeteneği

- Akıl hastalığı

AİY	Hüküm
işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişi	güvenlik tedbirleri
işlediği fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği azalmış olan kişi	Ağırlaştırılmış müebbet → 25 yıl müebbet → 20 yıl diğer cezalar → altıda birden fazla olmamak üzere indirilebilir

- Sağır ve dilsizlik

Yaş	AİY	Hüküm
15'den küçük		Ceza sorumluluğu yoktur

15 - 18	yok	çocuklara özgü güvenlik tedbirleri
	var	Ağırlaştırılmış müebbet → 12 – 15 yıl müebbet → 9 – 11 yıl diğer cezalar → <i>yarısı</i> indirilir (<i>maksimum 7 yıl</i>)
18 - 21		Ağırlaştırılmış müebbet → 18 – 24 yıl müebbet → 12 – 15 yıl diğer cezalar → <i>1/3'ü</i> indirilir (<i>maksimum 12 yıl</i>)

- **Geçici nedenler, alkol veya uyuşturucu madde etkisinde olma**

Sebebinde Serbest Hareket (Actiones Liberae in Causa): Kişinin, bir suç işlemeye karar verdikten sonra fiilin icrasına başlamadan önce kasıtlı veya taksirli davranışıyla algılama yeteneğini kaybetmiş ve şuursuz vaziyette iken fiili işlemiş olması

TCK md 34 – Geçici nedenler, alkol veya uyuşturucu madde etkisinde olma: “Geçici bir nedenle ya da irade dışı alınan alkol veya uyuşturucu madde etkisiyle, işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişiye ceza verilmez”

- İşlenen fiilden dolayı sorumluluğun izahında, algılama yeteneğinden yoksun olunan hal değil, algılama yeteneğinin yitirilmesini sonuçlayan davranış esas alınmalıdır. Bu davranış, kasten veya taksirle gerçekleştirilebilir. Kişi, bir suç işleyebilmek için kasten kusur yeteneğini ortadan kaldırmış ise, kişinin, işlediği suça ilişkin olarak kusur yeteneğinin var olduğu kabul edilir

TCK md 57: “7) Suç işleyen alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlısı kişilerin, güvenlik tedbiri olarak, alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılarına özgü sağlık kuruluşunda tedavi altına alınmasına karar verilir. Bu kişilerin tedavisi, alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılığından kurtulmalarına kadar devam eder. Bu kişiler, yerleştirildiği kurumun sağlık kurulunca bu yönde düzenlenecek rapor üzerine infaz hakimi kararıyla serbest bırakılabilir”

- **Cebir ve tehdit**

Cebir: Kişiye karşı fiziki güç kullanmak suretiyle, onun veya bir üçüncü kişinin iradesi ve davranışları üzerinde zecri (zorlayıcı) bir etki meydana getirilmesi

Tehdit: Kişinin, tehdit konusu kötülüğün ileride gerçekleştirileceği beyanıyla korkutularak, belli bir davranışta bulunmaya mecbur bırakılması

TCK md 28 – Cebir ve şiddet, korkutma ve tehdit: “Karşı koyamayacağı veya kurtulamayacağı cebir ve şiddet veya muhakkak ve ağır bir korkutma veya tehdit sonucu suç işleyen kimseye ceza verilmez. Bu gibi hallerde cebir ve şiddet, korkutma ve tehdidi kullanan kişi suçun faili sayılır”

TCK md 108 – Cebir: “Bir şeyi yapması veya yapmaması ya da kendisinin yapmasına müsaade etmesi için bir kişiye karşı cebir kullanılması halinde, kasten yaralama suçundan verilecek ceza üçte birinden yarısına kadar artırılarak hükmolunur”

Cebir:

- ❖ **mutlak kuvvet** (*vis absoluta*): iradi olmayan davranıştır. **Örneğin**, bir kimsenin iteklenmesi ve başka bir kimseye çarparak onu yaralaması → Burada, itekleyen kişi yaralama suçunun doğrudan failidir
- ❖ **zorlayıcı kuvvet** (*vis compulsiva*):

- Cebir veya tehdide maruz kalan kişinin kınanabilmesi, kusurlu addedilmesi söz konusu değildir
- Cebir veya tehdit kullanarak başkasına suç işleyen kişi, bu suçtan fail (dolaylı fail) sıfatıyla sorumlu tutulur

• Zorunluluk hali

- Ağır ve muhakkak bir tehlike olmalıdır
- Tehlike, kişinin gerek kendisine gerekse başkasına ait bir hakka yönelik olmalıdır²⁹
- Tehlikeye bilerek sebebiyet verilmemiş olmalıdır
- Tehlikeden başka türlü korunma imkanının bulunmaması gerekir
- Tehlike ile korunma arasında bir oran bulunmalıdır

Örneğin, karlı havada dağda tipiye yakalanan birisinin, donmaktan kurtulmak için dağda başka birine ait eve kapısını kırarak girmesi (*Zorunluluk halinde işlenen fiil, suç teşkil eden bir haksızlık olma özelliğini muhafaza eder. Dolayısıyla, zorunluluk halinde işlenen fiil dolayısıyla verilen zarar bakımından tazminat sorumluluğu devam eder*)

Örneğin, bir sel felaketinin sebebiyet verdiği büyük bir zararı önlemek amacıyla, su yolunu değiştirerek bir başkasının daha az değerdeki malının zarar görmesine neden olmak

TCK md 25 –Meşru savunma ve zorunluluk hali : “2) Gerek kendisine gerek başkasına ait bir hakka yönelik olup, bilerek neden olmadığı ve başka suretle korunmak olanağı bulunmayan ağır ve muhakkak bir tehlikeden kurtulmak veya başkasını kurtarmak zorunluluğu ile ve tehlikenin ağırlığı ile konu ve kullanılan vasıta arasında orantı bulunmak koşulu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez”

CMK md 223: “3) Sanık hakkında, yüklenen suçun hukuka aykırı fakat bağlayıcı emrin yerine getirilmesi suretiyle veya zorunluluk hali ya da cebir veya tehdit etkisiyle işlenmesi, hallerinde, kusununun bulunmaması dolayısıyla ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilir” ◀ 2022 ▶

• Hukuka aykırı fakat bağlayıcı emrin yerine getirilmesi

TCK md 24 –Kanunun hükmü ve amirin emri : “2) Yetkili bir merciden verilip, yerine getirilmesi görev gereği zorunlu olan bir emri uygulayan sorumlu olmaz.
3) Konusu suç teşkil eden emir hiçbir surette yerine getirilemez. Aksi takdirde yerine getiren (fail) ile emri veren (azmettiren) sorumlu olur”

- Ast kendisine verilen emrin hukuka uygun olup olmadığını kontrol etme yükümlülüğü altındadır. Ast, verilen emrin hukuka uygun olup olmadığını kontrol etmeksizin hukuka aykırı olan emri yerine getirirse, kendisi de sorumlu tutulacaktır³⁰

²⁹ Kişinin hayatına, vücut bütünlüğüne, özgürlüğüne, cinsel dokunulmazlığına, malvarlığına ve sair haklarına yönelik tehlikelere karşı zorunluluk hali mümkündür

³⁰ Amirin verdiği emrin konusu suç teşkil edebilir. Anayasa, konusu suç teşkil eden emrin yerine getirilmesine hiçbir şekilde izin vermemektedir (**AY md 137-2**)

- **Meşru savunmada sınırın heyecan, korku veya telaş nedeniyle aşılması**

TCK md 27 –Sınırın aşılması: "2) Meşru savunmada sınırın aşılması mazur görülebilecek bir heyecan, korku veya telaştan ileri gelmiş ise faile ceza verilmez"

- Kişi, saldırı karşısında duyduğu öfke, kızgınlık, gazap gibi nedenlerle sınırı aşmış ise, konunun **haksız tahrik** çerçevesinde ele alınması gerekmektedir

- **Haksız tahrik**

TCK md 29 –Haksız tahrik : "Haksız bir fiilin meydana getirdiği hiddet veya şiddetli elemin etkisi altında suç işleyen kimseye, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine **ONSEKİZ YIL**'dan **YİRMİDÖRT YIL**'a ve müebbet hapis cezası yerine **ONİKİ YIL**'dan **ONSEKİZ YIL**'a kadar hapis cezası verilir. Diğer hallerde verilecek cezanın dörtte birinden dörtte üçüne kadarı indirilir"

Haksız tahrikle ilgili bazı kanun maddeleri:

TCK md 129 –Haksız fiil nedeniyle veya karşılıklı hakaret: " 1) Hakaret suçunun haksız bir fiile tepki olarak işlenmesi halinde, verilecek ceza üçte birine kadar indirilebileceği gibi, ceza vermekten de vazgeçilebilir.

2) Bu suçun, kasten yaralama suçuna tepki olarak işlenmesi halinde, kişiye ceza verilmez.

3) Hakaret suçunun karşılıklı olarak işlenmesi halinde, olayın mahiyetine göre, taraflardan her ikisi veya biri hakkında verilecek ceza üçte birine kadar indirilebileceği gibi, ceza vermekten de vazgeçilebilir"

Haksız tahrikin varlığı için aranan koşullar: ◀ 2022 ▶

- Haksız bir fiil bulunmalıdır (Fiilin haksız olması yeterli olup, ayrıca suç teşkil etmesi aranmaz)
  - Haksız fiil, failde hiddet veya şiddetli elem meydana getirmelidir
  - Suç, haksız fiilin meydana getirdiği hiddet veya şiddetli elemin etkisi altında işlenmiş olmalıdır
  - Suç, haksız fiili gerçekleştiren kişiye karşı işlenmiş olmalıdır (Örneğin A'nın kendisine telefonda hakaret etmesine sinirlenen B, A'nın yolda gördüğü eşi C'ye yumruk atarsa haksız tahrikten yararlanamaz)
- Haksız fiili işleyen kişinin kusur yeteneğine sahip olması gerekli değildir
  - Haksız tahrik irade yeteneğini tamamen ortadan kaldırmamakta; sadece zayıflatmaktadır
  - Fail, kendi haksız hareketiyle haksız fiilin işlenmesine sebebiyet vermişse, haksız tahrikten yararlanamaz
  - Failin, haksız fiile maruz kalan kişi olması şart değildir, bir yakınına, sevdiği bir arkadaşına, tanımadığı bir kişiye, hayvana da yönelik olabilir

- **Kusurluluğu etkileyen hata halleri**

TCK md 30 – Hata: "1) Fiilin icrası sırasında suçun kanuni tanımındaki maddi unsurları bilmeyen bir kimse, kasten hareket etmiş olmaz. Bu hata dolayısıyla taksirli sorumluluk hali saklıdır

2) Bir suçun daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli hallerinin gerçekleştiği hususunda hataya düşen kişi, bu hatasından yararlanır

3) Ceza sorumluluğunu kaldıran veya azaltan nedenlere ait koşulların gerçekleştiği hususunda kaçınılmaz bir hataya düşen kişi, bu hatasından yararlanır

4) İşlediği fiilin haksızlık oluşturduğu hususunda kaçınılmaz bir hataya düşen kişi, cezalandırılmaz”

Kastı kaldıran hata halleri:

- Suçun maddi unsurlarında hata
- Suçun nitelikli unsurlarında hata
- Hukuka uygunluk nedenlerinin maddi şartlarında hata

Kusurluluğu etkileyen hata halleri:

- Kusurluluğu kaldıran veya azaltan nedenlerin maddi şartlarında hata (*hatanın kaçınılmaz olması halinde*)
- İşlenen fiilin haksızlık teşkil ettiği hususunda hata (haksızlık yanılığı – yasak hatası) → Fail, fiilin hukuka aykırı olduğunun bilincinde değilse haksızlık yanılığı içindedir. Haksızlık yanılığı, suç teşkil eden fiil açısından failin kastını ortadan kaldırmaz; sadece kusurluluk üzerinde etkilidir

Cezalandırılabilirliğin Diğer Şartları

Objektif Cezalandırılabilirlik Şartları: Failin cezalandırılabilmesi için varlığı gerekli olan (*suçun yapısal unsurlarının ve kusurluluğun dışında kalan*) şartlar

- Objektif cezalandırılabilirlik şartları, suça ilişkin düzenlemede yer almalarına rağmen tipikliğin maddi unsurları kapsamında yer almadıkları için kastın kapsamına girmezler. Bu nedenle, failin bu şartların gerçekleşip gerçekleşmediğini bilip bilmemesinin bir önemi yoktur

Şahsi Cezasızlık Sebepleri ve Cezayı Kaldıran Şahsi Sebepler:

Şahsi Cezasızlık Sebepleri: Failin cezalandırılabilmesi için bulunmaması gereken (*ve suçun işlendiği sırada var olan*) sebepler

TCK md 167 – Şahsi cezasızlık sebebi veya cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebep: “Yağma ve nitelikli yağma hariç, bu bölümde yer alan suçların;

a) Haklarında ayrılık kararı verilmemiş eşlerden birinin,

b) Üstsoy veya altsoyunun veya bu derecede kayın hısımlarından birinin veya evlat edinen veya evlatlığın,

c) Aynı konutta beraber yaşayan kardeşlerden birinin,

zararına olarak işlenmesi halinde, ilgili akraba hakkında cezaya hükmolunmaz”

Cezayı Kaldıran Şahsi Sebepler: Suçun işlendiği sırada bulunmayan, ancak suç işlendikten sonra ortaya çıkan ve kişiye hiç ceza verilmemesini ya da cezada indirim yapılmasını sağlayan sebepler (*Örneğin, etkin pişmanlık*)

- Bu sebepler şahsa bağlı oldukları için, sadece ilgili oldukları kişi bakımından hukuki sonuç doğururlar. İştirak halinde işlenen suçlarda, bu sebep şahsında bulunmayan suç ortağının bundan yararlanması mümkün değildir.

TCK md 40 –Bağlılık kuralı : “... Suçun işlenişine iştirak eden her kişi, diğerinin cezalandırılmasını önleyen kişisel nedenler göz önünde bulundurulmaksızın kendi kusurlu fiiline göre cezalandırılır”

BÖLÜM 6: Ceza Suçun Özel Görünüş Şekilleri (Teşebbüs – İştirak – İçtima)

Suçta Teşebbüs

Teşebbüs: Fiilin icrasına başlanmış olmakla birlikte, icra hareketleri tamamlanamamış yahut fiilin icrası tamamlanmakla beraber tipik netice gerçekleşmemiş olması

TCK md 35 – Suçta teşebbüs : “1) Kişi, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur

2) Suçta teşebbüs halinde fail, meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığına göre, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine **ONÜÇ YIL**'dan **YİRMİ YIL**'a kadar, müebbet hapis cezası yerine **DOKUZ YIL**'dan **ONBEŞ YIL**'a kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Diğer hallerde verilecek cezanın **dörtte birinden dörtte üçüne** kadarı indirilir”

Suçta Teşebbüsün Şartları

- **Kasten** işlenen bir suçun varlığı
- Fiile ilişkin **icra** hareketlerinin başlamış olması³¹
- Fiilin (*olay anındaki şartlara göre, neticeyi meydana getirmeye*) elverişli olması
- Failin elinde olmayan nedenlerle icra hareketlerinin tamamlanamaması veya neticenin gerçekleşmemesi → **Neticeli suçlarda, failin daha fazlasını elde etmek isterken, daha azını elde etmesi durumunda suçun tamamlandığı kabul edilmelidir**

İşlenemez Suç: Suçun konusunun mevcut olmaması³²

Teşebbüs Suçu: Belirli bir neticenin gerçekleşmesine yönelik teşebbüs niteliğindeki hareketlerin kanunda suç olarak tanımlanmış olması (**Örneğin**, *anayasal düzeni zorla değiştirmeye teşebbüs*, **TCK md 309**)

- Kesintisiz suçlarda, fiilin icrası bir anda tamamlanmayıp süreklilik arz ettiği için suçun tamamlanması ve bitmesi arasında ayırım yapılmaktadır. Kesintisiz suçlar, icra hareketleri tamamlanmaya kadar teşebbüse elverişlidir. Buna karşılık, suçun tamamlandığı ve fakat fiilin icrasının devam ettiği aşamada, failin elinde olmayan nedenlerle fiilin icrasının son bulması halinde, artık teşebbüse ilişkin hükümler **uygulanmaz**.³³

Gönüllü Vazgeçme: Failin kendi isteği ile icra hareketlerine devam etmemesi veya icra hareketlerini tamamladıktan sonra etkin çaba göstererek neticenin meydana gelmesini önlemesi

³¹ Gerçekleştirilen davranışın **hazırlık** hareketi mi, yoksa **icra** hareketi mi olduğunun belirlenmesi, ancak objektif ölçütle mümkün olabilir

³² **Örneğin**; failin öldürmek kastı ile ateş ettiği kişinin, daha önce bir başka sebeple ölmüş olması, failin, başkasına ait olduğu düşüncesi ile gerçekte kendisine ait olan malı çalması, Gerçekte hamile olmayan bir kadın üzerinde, çocuk düşürtmeye yönelik faaliyetlerde bulunulması vb. **◀ 2022 ▶**

³³ **Örneğin**, mağdurun gösterdiği direnç nedeniyle kaçırılmaması halinde, suç henüz tamamlanmamıştır ve teşebbüse ilişkin hükümler uygulanır. Fakat mağdur, kaçırıldıktan sonra bir yolunu bulup kaçmayı başarmış ise kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu mağdurun kaçırıldığı anda zaten tamamlanmış olduğu için teşebbüs hükümleri uygulanamaz

TCK md 36 – Gönüllü vazgeçme: “Fail, suçun icra hareketlerinden gönüllü vazgeçer veya kendi çabalarıyla suçun tamamlanmasını veya neticenin gerçekleşmesini önlerse, teşebbüsten dolayı cezalandırılmaz; fakat tamam olan kısım esasen bir suç oluşturduğu takdirde, sadece o suça ait ceza ile cezalandırılır”

- **Örneğin**, failin, hırsızlık amacıyla eve girdikten sonra evde yaşayan kişinin yatalak bir hasta olduğunu fark edip onun bu durumuna üzülerek hiçbir şey almadan çıkması
- Gönüllü vazgeçmenin, işlenmesi kastedilen ve icrasına başlanan suç bakımından failin ceza sorumluluğunu ortadan kaldırması, bunun başarılı olmasına bağlıdır. **Örneğin**, öldürme kastı ile silahını ateşleyen failin, mağduru yaraladıktan sonra kendi iradesi ile hastaneye götürmesi ve kurtulmasını sağlaması. Eğer yapılan tüm müdahalelere rağmen mağdurun kurtarılamaması halinde, fail tamamlanmış **kasten öldürme** suçundan sorumlu olur
- Gönüllü vazgeçme, suç tamamlanmaya kadar mümkündür. Sonrasında failin iradi olarak suçun etkilerini telafi etmeye yönelik davranışları, “**etkin pişmanlık**” kapsamında ele alınır

Suçta İştirak

Çok Failli Suçlar

Çok Failli Suçlar: İşlenebilmesi için (*kanuni tariflerine göre*) birden fazla kişinin katılımının gerekli olduğu suçlar

- **Yakınsama Suçları:** Suçun işlenişine katılan kişiler ortak bir amacın gerçekleşmesini hedefleyerek aynı yönde hareket etmektedirler (**Örneğin**, suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunun oluşumu için en az **üç** kişinin bu amaç için bir araya gelmesi gerekir, Hükümlü veya tutukluların ayaklanması suçunun oluşumu için en az **dört** hükümlünün bir araya gelerek ayaklanması aranmıştır)
- **Karşılaşma Suçları:** Suçun işlenişine katılan kişiler aynı amacın gerçekleşmesini hedefleyerek farklı yönlerden hareket etmektedirler (**Örneğin**, rüşvet suçunda biri rüşvet veren diğeri rüşvet alan olmak üzere en az iki kişinin varlığı gerekir)
- Çok failli suçlara şerik sıfatıyla (*azmettiren veya yardım eden*) iştirak etmek mümkündür (**Örneğin**, rüşvet almaya azmettirmek ya da rüşvet suçunun işlenişine para alış-verişinde aracılıkta bulunmak suretiyle yardım etmek)
- Fiili icra eden, suçun işlenişine yaptığı katkıyla fiil üzerinde hakimiyet kuran suç ortağı “**fail**”dir³⁴, fiil üzerinde hakimiyet kuramayan suç ortağı ise “**şerik**”tir
- Bir suç ortağı, suçun icrasına hem fail hem de şerik olarak katılabilir (**Örneğin**, birlikte suç işleme kararına dayanarak A ve B, A’nın daha önce temin etmiş olduğu silahlarla C’ye ateş ederek ölümüne sebebiyet verirler. A, bir taraftan B ile birlikte müşterek fail iken; diğer taraftan silah temin etmiş olması nedeniyle yardım edendir)³⁵

³⁴ **TCK md 37 – Faillik:** “Suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu olur”

³⁵ Böyle bir durumda “**failliğin şerikliğe nazaran önceliği**” ilkesi gereği A, sadece fail olarak sorumlu tutulur; ayrıca yardım eden olarak cezalandırılmaz

Faillik

Müstakil Fail: Tipe uygun fiili, yalnız başına icra eden kişi

Müşterek Faillik: Birden fazla kişinin, birlikte suç işleme kararına bağlı olarak suçun icra hareketlerinin birlikte gerçekleştirmesi ve haksızlık teşkil eden fiilin icrası üzerinde ortak hakimiyet kurması³⁶

- Suç ortaklarının, suç planının başarıya ulaşma ihtimalini artırmak için aynı nitelikteki hareketleri gerçekleştirmeleri halinde, fiilin işlenişi üzerinde müşterek hakimiyet tesis ettikleri için, her fail neticeden aynı derecede sorumludur. **Örneğin** mağdura aynı anda ateş eden kişiler açısından, mağduru başından vurarak ölümüne sebep olan fail kasten adam öldürmekten sorumlu tutulurken kurşunu mağdura dahi isabet etmeyen diğer faillere teşebbüs hükümlerinin uygulanması mümkündür

Dolaylı Fail: Bir başka şahsı (*onun hareketleri üzerinde üstün hakimiyet kurarak*) suçun işlenmesinde vasıta olarak kullanan kişi

- Bu hakimiyet, cebir ve/veya tehdit uygulayarak kurulmuşsa, fiilden dolaylı fail sorumlu tutulur:
TCK md 28 –Cebir ve şiddet, korkutma ve tehdit: “*Karşı koyamayacağı veya kurtulamayacağı cebir ve şiddet veya muhakkak ve ağır bir korkutma veya tehdit sonucu suç işleyen kimseye ceza verilmez. Bu gibi hallerde cebir ve şiddet, korkutma ve tehdidi kullanan kişi suçun faili sayılır*”
- Bu hakimiyet, dolaylı failin, diğer şahsı yanılgıya düşürmesi ile de gerçekleşebilir (**Örneğin**, A, çalılıkların arkasında hasmı B'nin bulunduğunu görür ve elinde tüfek bulunan C'ye çalılıkların arkasında tavşan bulunduğunu söyleyerek ondan ateş etmesini ister. B, uzağı iyi göremeyen C'nin ateş etmesi sonucunda ölür. Burada, C'nin taksirli fiilden dolayı sorumluluğu saklıdır)
- Bu hakimiyet, kusur yeteneği bulunmayan kişilerin araç olarak kullanılması ile de kurulabilir (**Örneğin**, on yaşındaki bir çocuğun hırsızlık suçunun işlenmesinde yahut bir şizofrenin kasten öldürme suçunun işlenmesinde araç olarak kullanılması). Kusur yeteneği olmayanları suçun işlenmesinde araç olarak kullanan kişinin cezasında üçte birinden yarısına kadar artırım yapılması öngörülmüştür
TCK md 37 – Faillik: “*2) Suçun işlenmesinde bir başkasını araç olarak kullanan kişi de fail olarak sorumlu tutulur. Kusur yeteneği olmayanları suçun işlenmesinde araç olarak kullanan kişinin cezası, üçte birden yarısına kadar artırılır*”

Şeriklik

TCK md 40 – Bağlılık kuralı: “*Suçta iştirak için kasten ve hukuka aykırı işlenmiş bir fiilin varlığı yeterlidir. Suçun işlenişine iştirak eden her kişi, diğerinin cezalandırılmasını önleyen kişisel nedenler göz önünde bulundurulmaksızın kendi kusurlu fiiline göre cezalandırılır. Suça iştiraktan dolayı sorumlu tutulabilmek için ilgili suçun en azından teşebbüs aşamasına varmış olması gerekir*”

- Şerik, faille olan şahsi bağlantısı nedeniyle ve bağlılık kuralı aracılığıyla işlenen suçtan sorumlu tutulmaktadır

Azmettirme: Belli bir suçu işleme hususunda henüz fikri olmayan kişiye suç işleme kararının verdirilmesi (*Eğer kişi daha önce suçu işlemeye karar vermişse azmettirme değil, yardım etme [manevi yardım] söz konusu olur*)

³⁶ **Örneğin**, bir banka soygunu sırasında A silahıyla bankadakileri etkisiz hale getirirken; B kasadaki paraları alır

TCK md 38 – Azmettirme: “1) Başkasını suç işlemeye azmettiren kişi, işlenen suçun cezası ile cezalandırılır

2) Üstsoy ve altsoy ilişkisinden doğan nüfuz kullanılmak suretiyle suça azmettirme halinde, azmettirenin cezası üçte birden yarısına kadar artırılır. Çocukların suça azmettirilmesi halinde, bu fıkra hükmüne göre cezanın artırılabilmesi için üstsoy ve altsoy ilişkisinin varlığı aranmaz

3) Azmettirenin belli olmaması halinde, kim olduğunun ortaya çıkmasını sağlayan fail veya diğer suç ortağı hakkında ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine YİRMİ YIL’dan YİRMİBEŞ YIL’a kadar, müebbet hapis cezası yerine ONBEŞ YIL’dan YİRMİ YIL’a kadar hapis cezasına hükmolunabilir. Diğer hallerde verilecek cezada, üçte bir oranında indirim yapılabilir”

- Azmettirme, belli bir kişiye yönelik olmalıdır. Azmettirme belli bir kişiye yönelik değilse, yani kime suç işleme kararının verdirilmek istendiği belirlenemiyorsa, diğer koşulların da varlığı halinde **suç işlemeye tahrik** suçu oluşur

TCK md 214 – Suç işlemeye tahrik: “1) Suç işlemek için alenen tahrikte bulunan kişi, **ALTI AY’dan BEŞ YIL’a kadar hapis cezası ile cezalandırılır**

3) Tahrik konusu suçların işlenmesi halinde, tahrik eden kişi, bu suçlara azmettiren sıfatıyla cezalandırılır”

- Azmettirenin sorumluluğu yoluna gidilebilmesi için azmettirilen kişinin en azından fiilin icrasına başlamış olması gerekir

Azmettirmede Sınırın Aşılması:

- **Nitelik Yönünden Sınır Aşımı:** Azmettirilen kişinin tamamen farklı bir suç tipini işlemesi
- **Nicelik Yönünden Sınır Aşımı:** Azmettirilen kişinin istenenden daha fazlasını gerçekleştirmesi (Örneğin, kasten yaralamanın temel şekline azmettirilen fail, mağduru gereğinden fazla döverek bitkisel hayata girmesine sebebiyet verebilir. Böyle bir durumda, fail, neticesi sebebiyle ağırlaşan kasten yaralama suçundan sorumlu tutulurken; azmettiren kasten yaralama suçunun temel şeklinden sorumlu tutulur)

Yardım Etme: Bir başkasının kasten işlediği suçun kasten desteklenmesi

- **Manevi yardım:** Failin suç işleme doğrultusundaki kararını kuvvetlendirmek, takviye etmek:
    - Suç işlemeye teşvik etmek
    - Suç işleme kararını kuvvetlendirmek
    - Suçun işlenmesinden sonra yardımda bulunmayı vaadetmek
    - Suçun nasıl işleneceği konusunda yol göstermek
  - **Maddi yardım:** Suçun işlenmesinde kullanılan araçları sağlamak yahut suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırmak
- Failin, suç teşkil eden fiili işlerken, bir başkası tarafından desteklendiğinin, kendisine yardım edildiğinin bilincinde olmasına gerek yoktur
- İşlenişine yardımda bulunulan suçun en azından teşebbüs aşamasına vardırılmış olması gerekir

İştirak Halinde İşlenen Suçlarda Gönüllü Vazgeçme³⁷

TCK md 36 – Gönüllü vazgeçme : “Fail, suçun icra hareketlerinden gönüllü vazgeçer veya kendi çabalarıyla suçun tamamlanmasını veya neticenin gerçekleşmesini önlerse, teşebbüsten dolayı cezalandırılmaz; fakat tamam olan kısım esasen bir suç oluşturduğu takdirde, sadece o suça ait ceza ile cezalandırılır”

TCK md 41 – İştirak halinde işlenen suçlarda gönüllü vazgeçme: “1) İştirak halinde işlenen suçlarda, sadece gönüllü vazgeçen suç ortağı, gönüllü vazgeçme hükümlerinden yararlanır
2) Suçun;

a) Gönüllü vazgeçenin gösterdiği gayreti dışında başka bir sebeple işlenmemiş olması,
b) Gönüllü vazgeçenin bütün gayretine rağmen işlenmiş olması,
hallerinde de gönüllü vazgeçme hükümleri uygulanır”

- Gönüllü vazgeçen müşterek failin, suçun icrasına olan katkısını çekmesi, suçun işlenmemesi için elinden gelen tüm gayreti göstermesi, diğer suç ortaklarını da vazgeçirmek için elinden geleni yapması gerekir

Suçların İçtimaı

İçtima: Bir kimse tarafından birden fazla suç işlenmesi halinde failin sorumluluğunun ve bu bağlamda verilecek cezanın belirlenmesi

- TCK'nın sisteminde, netice fiilin alt unsuru değildir. Fiil sayısının tespitinde, tipik neticelerin sayısı dikkate alınmaz

TCK md 42 – Bileşik suç: “Biri diğerinin unsurunu veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturması dolayısıyla tek fiil sayılan suça **bileşik suç** denir. Bu tür suçlarda içtima hükümleri uygulanmaz”³⁸ ◀ 2022 ▶

Doğal Fiil Tekliği:

- Fiil tekliği-fiil çokluğu ayrımında, gerçekleştirilen hareketler, ilgili suç tipleri karşısında hukuki bir değerlendirmeye tabi tutulmalıdır.
- Şayet bir olayın parçalarını teşkil eden çeşitli hareketler tek bir iradi karara dayanıyorsa ve bu hareketler yer ve zaman bakımından tek bir fiil olarak nitelendirilebilecek şekilde birbiriyle sıkı bir bağlantı içinde bulunuyorsa, bu hareketler tek bir fiil oluşturur (Suçun yasal tanımında yer alan neticeye adım adım ulaşmayı sağlamaya yönelik birden fazla davranış (ardışık hareketler), hukuki anlamda tek bir fiildir)
- Aynı nitelikte her bir hareketin tekrarlanmasıyla haksızlık teşkil eden yeni bir fiil ortaya çıkmayıp, aynı fiilin haksızlık yoğunluğu artmaktadır
- Bağımsız bir başka suç tipinin oluşumuna sebebiyet verseler dahi, hazırlık hareketleri veya teşebbüs aşamasından suçun tamamlanmasına geçiş, hukuki anlamda tek bir fiil oluşturur
- Aynı suç işleme kararına dayanmak koşuluyla teşebbüs ve suçun tamamlanmasında farklı araçlar kullanılması, fiilin tekliği üzerinde etkili değildir

Normatif Teklik (Tipik Fiil Tekliği): Suçun yasal tanımında birden fazla hareketin ortak bir hukuki değerlendirmeye tabi tutulmak suretiyle tek bir fiil şeklinde birbirine bağlanması: Çok hareketli suçlar, seçimlik hareketli suçlar, bileşik suç (Örneğin, **Çok hareketli suç** ≡ özel belgede sahtecilik suçu

³⁷ gönüllü vazgeçme cezayı kaldıran şahsi sebeptir

³⁸ Örneğin, cebir veya tehdit ile hırsızlık suçu birleşerek, **yağma** suçunu oluşturur

→ özel belgenin sahte olarak düzenlenmesi ve bu belgenin kullanılması ◀ 2022 ▶, **Bileşik suç** ≡ yağma → cebir veya tehdit ile malın alınması [hırsızlık] **Seçimlik hareketli suç** ≡ mala zarar verme [alternatif hareketlerden bir kaçının ya da hepsinin yapılması halinde tipik fiil teklifinden söz edilir, hareketlerin fazlalığı fiilin haksızlık muhtevası üzerinde etkilidir])

Suç Teklifi:

- Suç sayısının ihlal edilen suç tipi sayısına göre belirlenmesi gerekir (**Örneğin** atılan bir bomba ile bir kimsenin ölümüne, bir kimsenin yaralanmasına ve bir binanın hasar görmesine sebebiyet verilmesi halinde, fiil **tek** olmasına rağmen **üç** ayrı suç tipi gerçekleşmiştir)

Gerçek İçtima: Ceza hukukunda “**kaç tane fiil varsa o kadar suç, kaç tane suç varsa o kadar ceza vardır**” kuralı geçerlidir. İşlenen her bir suçtan ayrı cezaya hükmedilir ve her bir ceza bağımsızlığını korur

- “**Amaç Suç – Araç Suç**” ilişkisinin söz konusu olduğu hallerde gerçek içtima kuralı uygulanır (**Örneğin**, bir suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak öğrenen kamu görevlisi, aldığı rüşvet karşılığında yetkili makamlara bildirimde bulunmaz ise hem rüşvet suçundan (**TCK md 252**) hem de kamu görevlisinin suçu bildirmemesi suçundan (**TCK md 279**) ayrı ayrı sorumlu tutulur. Bu örnekte, rüşvet suçu araç suç, suçun bildirilmemesi ise amaç suçtur)

Suçların İçtimanın Türleri

Aynı nev’iden fikri içtima: Bir fiil ile birden fazla **aynı** suçun (birden fazla kişiye) işlenmesi (**Örneğin**, tek sözle birden fazla kişiye hakaret edilmesi)

Farklı nev’iden fikri içtima: Bir fiil ile birden fazla **farklı** suçun işlenmesi (**Örneğin**, bir kimsenin otomobiline spreyle boyayla tahkir edici sözler yazılması → hakaret suçu ve mala zarar verme suçu)

Zincirleme Suç:

TCK md 43 – Zincirleme suç: “1) Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda **bir** (aynı) **kişiye**³⁹ karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir⁴⁰. Ancak bu ceza, **dörtte birinden dörtte üçüne kadar** artırılır. Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır
2) **Aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiille** işlenmesi durumunda da birinci fıkraya hükmü uygulanır (aynı nev’iden fikri içtima)
3) **Kasten öldürme, kasten yaralama, işkence ve yağma suçlarında bu madde hükümleri uygulanmaz**⁴¹”

- Suçun temel şekli ile daha ağır cezayı gerektiren nitelikli şeklinin zincirleme şekilde işlenmesi halinde, üzerinde artırım yapılması gereken ceza, suçun nitelikli şekline göre belirlenen cezadır
- Zincir kapsamında yer alan suçların bir kısmının tamamlanması, diğer bir kısmının teşebbüs aşamasında kalması halinde, zincirleme suçun tamamlandığı kabul edilerek faile tamamlanmış suçta göre ceza verilir (**Zincirleme suçta teşebbüs hükümlerinin uygulanması, ancak zincir kapsamında yer alan tüm suçların teşebbüs aşamasında kalması halinde mümkündür**)

³⁹ Toplum oluşturulan herkesin mağdur olduğu suçlarda zincirleme suçla ilişkin hüküm uygulanır

⁴⁰ **Örneğin**, A çalışmakta olduğu marketin kasasından her gün 100 TL çalarsa fark edilmeyeceğini düşünür. Bu kararını 2 gün boyunca uygulayan A, 3. Gün kasadan para alırken yakalanır ◀ 2022 ▶

⁴¹ Bu durumlarda gerçek içtima kuralı uygulanır

Fikri İçtima: Bir (aynı) fiille aynı anda farklı suçların işlenmesi veya aynı suçun birden fazla defa işlenmesi

TCK md 44 – Fikri içtima: “İşlediği bir fiil ile birden fazla farklı suçun oluşmasına sebebiyet veren kişi, bunlardan en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılır” (farklı nev’iden fikri içtima)

➤ Fiil, hem suç hem kabahat oluşturuyorsa; kabahat, fikri içtima ilişkisinde dikkate alınmaz.

5326 md 15 – İçtima: “Bir fiil hem kabahat hem de suç olarak tanımlanmış ise, sadece suçtan dolayı yaptırım uygulanabilir. Ancak, suçtan dolayı yaptırım uygulanamayan hallerde kabahat dolayısıyla yaptırım uygulanır”

Hedefte Sapma: Failin hareketinin neticesi istenen konu üzerinde değil, sapma sonucu bir başka konu üzerinde gerçekleşir (Örneğin, camı kırmak için atılan taşın A’ya isabet etmesi durumunda, teşebbüs aşamasında kalan mala zarar verme suçu ve olası kastla veya taksirle yaralama suçu oluşur)

- **Tek neticeli hedefte sapma:** Hareketin, neticesini istenen konu üzerinde değil, bir başka konu üzerinde gerçekleştirmesi (Örneğin, A, B’yi öldürmek kastıyla silahını ateşler. Silahtan çıkan kurşun B’ye değil, B’nin hemen yanında bulunan C’ye isabet ederek ölümüne neden olur. Bu durumda, B bakımından teşebbüs aşamasında kalan kasten öldürme suçu, C bakımından ise olası kastla öldürme suçu oluşur)
- **Çok neticeli hedefte sapma:** Hareketin, neticesini istenen konu üzerinde gerçekleştirdikten sonra; ayrıca kastedilenin dışında başkaca neticelerin oluşmasına da sebebiyet vermesi (Örneğin, Camı kırmak için atılan taşın camı kırdıktan sonra içerde oturmakta olan şahsı yaralaması halinde, mala zarar verme suçu ve olası kastla yaralama suçu oluşur)

Görünüşte İçtima: Fikri içtima ile aynı olmakla birlikte, gerçekte bir norm ihlal edilmekte olup; diğer normların ihlali sadece görünüştedir (çeşitli normların aynı fiille ilgili görünmelerine rağmen, aslında bunlardan yalnız birinin uygulanabilmesidir)

Özel Norm - Genel Norm İlişkisi: Normlar arasında özel norm-genel norm ilişkisi bulunan hallerde özel normun önceliği ilkesi uygulanır (Örneğin, bir suçun temel şekli ile nitelikli şekli arasında ilişki)

Tüketen Norm - Tüketilen Norm İlişkisi: Bir normun diğer bazı normların koruduğu hukuki değerleri ortak bir şekilde korumak suretiyle tükettiği haller (Örneğin, yağma suçu, hırsızlık ve cebir/tehdit suçlarını bünyesinde barındırmakta, başka bir anlatımla o suçları tüketmektedir)

Asıl Norm - Yardımcı Norm İlişkisi: Normlar arasında asıl norm-yardımcı norm ilişkisi bulunan hallerde yardımcı normun sonralığı ilkesi uygulanır (Örneğin failin, bir bankanın bilişim sistemine girmek suretiyle bir müdiinin hesabındaki parayı kendi hesabına aktarması halinde hem ” Sistemi engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme” suçu (TCK md 244) hem de “bilişim sistemlerinin kullanılması suretiyle hırsızlık” suçu işlenmektedir. Ancak TCK md 244’de “4) Yukarıdaki fıkralarda tanımlanan fiillerin işlenmesi suretiyle kişinin kendisinin veya başkasının yararına haksız bir çıkar sağlamanın başka bir suç oluşturmaması halinde, iki yıldan altı yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezasına hükmolünür” denildiğinden, olayda sadece hırsızlık suçuna ilişkin norm uygulama alanı bulur)

BÖLÜM 7: Yaptırım Teorisi

Cezalar

Hapis Cezası: Hükümlünün ceza infaz kurumuna kapatılarak özgürlüğünün kısıtlanması

- Süreli
- Süresiz (müebbet, ağırlaştırılmış müebbet) *TCK md 46*

TCK md 47 – Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası: “Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası hükümlünün hayatı boyunca devam eder, kanun ve Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikte belirtilen sıkı güvenlik rejimine göre çektirilir”

TCK md 48 – Müebbet hapis cezası: “Müebbet hapis cezası, hükümlünün hayatı boyunca devam eder”

*TCK md 49 – Süreli hapis cezası: “Süreli hapis cezası, kanunda aksi belirtilmeyen hallerde⁴² **BİR AY**'dan az, **YİRMİ YIL**'dan fazla olamaz. Hükmedilen **BİR YIL** veya daha az süreli hapis cezası, **kısa süreli hapis cezasıdır**”*

SYOK (soruşturmaya yer olmadığına karar): İhbar ve şikayet konusu fiilin suç oluşturmadığının herhangi bir araştırma yapılmasını gerektirmeksizin açıkça anlaşılması veya ihbar ve şikayetin soyut ve genel nitelikte olması durumu

KYOK (kovuşturmaya yer olmadığına karar): Cumhuriyet savcısının, soruşturma evresi sonunda, kamu davasının açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilememesi veya kovuşturma olanağının bulunmaması hallerinde verdiği karar

Hapis Cezasının Sakıncalarını Gidermeye Yönelik Tedbirler

- **Uzlaşma:**
    - Soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı suçlar
    - Şikayete bağlı olup olmadığına bakılmaksızın TCK'da yer alan:
      - kasten yaralama
      - taksirle yaralama
      - tehdit
      - konut dokunulmazlığının ihlali
      - İş ve çalışma hürriyetinin ihlali
      - Hırsızlık
      - Güveni kötüye kullanma
      - Dolandırıcılık
      - Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi
      - Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması
      - Ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması
- suçlarında, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören gerçek veya özel hukuk tüzel kişininin uzlaştırılması girişiminde bulunulur

⁴² Bu sınırların dışında cezaların belirlendiği kanun maddeleri mevcuttur. *Örneğin, TCK md 214 - Suç işlemeye tahrik : “Halkın bir kısmını diğer bir kısmına karşı silahlandırarak, birbirini öldürmeye tahrik eden kişi, **ON BEŞ YIL**'dan **YİRMİ DÖRT YIL**'a kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”*

- Soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olsa bile, cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda, uzlaştırma yoluna gidilemez
  - Uzlaştırma kapsamına giren bir suçun, bu kapsama girmeyen bir başka suçla birlikte aynı mağdura karşı işlenmiş olması halinde de uzlaşma hükümleri uygulanmaz
  - Uzlaştırma müzakereleri gizli olarak yürütülür
  - Uzlaştırmacı, en geç **OTUZ GÜN** içinde uzlaştırma işlemlerini sonuçlandırır (Bu süre en fazla **iki** defa **YİRMİ GÜN** süreli uzatılabilir)
  - Uzlaştırma teklifi **ÜÇ GÜN** içinde cevaplanmaz ya da uzlaştırma müzakerelerine katılım sağlanmazsa, uzlaşma kabul edilmemiş sayılır
  - Uzlaşma sonucunda şüphelinin edimini def'aten yerine getirmesi halinde, hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir. Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, taksidde bağlanması veya süreklilik arz etmesi halinde, şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilir. Erteleme süresince zamanaşımı işlemez
  - Uzlaşmanın sağlanması halinde, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmaz; açılmış olan davadan feragat edilmiş sayılır
- **Kamu davasının açılmasının ertelenmesi:** Uzlaştırma ve ön ödeme kapsamındaki suçlar hariç olmak üzere, Cumhuriyet savcısı, üst sınırı **ÜÇ YIL** veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı, yeterli şüphenin varlığına rağmen, kamu davasının açılmasının **BEŞ YIL** süre ile ertelenmesine karar verebilir
    - Şartları:
      - Şüphelinin daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezası ile mahkum olmamış bulunması
      - Yapılan soruşturmanın, kamu davası açılmasının ertelenmesi halinde şüphelinin suç işlemekten çekineceği kanaatini vermesi
      - Kamu davası açılmasının ertelenmesinin, şüpheli ve toplum açısından kamu davası açılmasından daha yararlı olması
      - Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı ve Cumhuriyet savcısı tarafından tespit edilen zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi,
    - koşullarının birlikte gerçekleşmesi gerekir
    - Erteleme süresi içinde kasıtlı bir suç işlenmesi halinde kamu davası açılır
    - Erteleme süresince zamanaşımı işlemez
    - Bu düzenleme:
      - Suç işlemek için örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçları ile örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar
      - Kamu görevlisi tarafından görevi sebebiyle veya kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen suçlar ile asker kişiler tarafından işlenen askeri suçlar
      - Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar
- hakkında uygulanmaz
- **Hükmün açıklanmasının geri bırakılması:** Saniğe yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan ceza, iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ise; mahkemece, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir
    - Bu karar, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukuki sonuç doğurmasını ifade eder
    - Şartlar:
      - Saniğin daha önce kasıtlı bir suçtan mahkum olmamış bulunması
      - Mahkemece, saniğin kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurularak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılması
      - Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi

- o Bu kararlar sanık, **BEŞ YIL** süreyle denetim süresine tabi tutulur. Bu süre içinde **BİR YIL**'dan fazla olmamak üzere:
  - Bir meslek veya sanat sahibi olmaması halinde, meslek veya sanat sahibi olmasını sağlamak amacıyla bir eğitim programına devam etmesine
  - Bir meslek veya sanat sahibi olması halinde, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılmasına
  - Belli yerlere gitmekten yasaklanmasına
  - Belli yerlere devam etmek hususunda yükümlü kılınmasına
  - Takdir edilecek başka yükümlülüğü yerine getirmesine

karar verilebilir

- o Denetim süresi içinde dava zamanaşımı durur
  - o Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmediği ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklere uygun davranıldığı takdirde, açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılarak, **davanın düşmesi** kararı verilir
  - o Bu tedbir kararı, Anayasa'nın 174. maddesinde koruma altına alınan inkılap kanunlarında yer alan suçlarla ilgili olarak uygulanmaz
- **Ön ödeme:** Uzlaşma kapsamındaki suçlar hariç olmak üzere, yalnız adli para cezasını gerektiren veya kanun maddesinde öngörülen hapis cezasının yukarı sınırı altı ayı aşmayan suçların faili:
    - a) Adli para cezası maktu ise bu miktarı, değilse aşağı sınırını,
    - b) Hapis cezasının aşağı sınırının karşılığı olarak her gün için otuz Türk Lirası üzerinden bulunacak miktarı,
    - c) Hapis cezası ile birlikte adli para cezası da öngörülmüş ise, hapis cezası için bu fıkranın (b) bendine göre belirlenecek miktar ile adli para cezasının aşağı sınırını,soruşturma giderleri ile birlikte, Cumhuriyet savcılığınca yapılacak tebliğ üzerine **ON GÜN** içinde ödendiği takdirde hakkında kamu davası açılmaz
- Ön ödeme:
    1. Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi
    2. Genel güvenliğin taksirle tehlikeye sokulması
    3. Çevrenin taksirle kirlenmesi
    4. Özel işaret ve kıyafetleri usulsüz kullanma
    5. Suçu bildirmeme

suçları bakımından da uygulanır

İnfaz aşamasında iken uygulanabilecek tedbirler:

- **Kısa süreli hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilmesi:**

TCK md 50 – Kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar: “1) Kısa süreli hapis cezası, suçlunun kişiliğine, sosyal ve ekonomik durumuna, yargılama sürecinde duyduğu pişmanlığa ve suçun işlenmesindeki özelliklere göre;

- a) Adli para cezasına,
- b) Mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle, tamamen giderilmesine,
- c) En az **İKİ YIL** süreyle, bir meslek veya sanat edinmeyi sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkanı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmeye,
- d) Mahkum olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanmaya,
- e) Sağladığı hak ve yetkiler kötüye kullanılmak suretiyle veya gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranılarak suç işlenmiş olması durumunda; mahkum olunan

cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, ilgili ehliyet ve ruhsat belgelerinin geri alınmasına, belli bir meslek ve sanatı yapmaktan yasaklanmaya,
f) Mahkum olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle ve gönüllü olmak koşuluyla kamuya yararlı bir işte çalıştırılmaya,
çevrilebilir.

6) Hüküm kesinleştikten sonra Cumhuriyet savcılığınca yapılan tebligata rağmen **OTUZ GÜN** içinde seçenek tedbirin gereklerinin yerine getirilmesine başlanmaması veya başlanıp da devam edilmemesi halinde, infaz hakimliği kısa süreli hapis cezasının tamamen veya kısmen infazına karar verir ve bu karar derhal infaz edilir”

- **Hapis cezasının ertelenmesi:**

TCK md 51 – Hapis cezasının ertelenmesi: “İşlediği suçtan dolayı **İKİ YIL** veya daha az süreyle hapis cezasına mahkum edilen kişinin cezası ertelenebilir. Bu sürenin üst sınırı, fiili işlediği sırada onsekiz yaşını doldurmamış veya altmışbeş yaşını bitirmiş olan kişiler bakımından **ÜÇ YIL**’dır. Ancak, erteleme kararının verilebilmesi için kişinin;

- a) Daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı **ÜÇ AY**’dan fazla hapis cezasına mahkum edilmemiş olması,
- b) Suçu işledikten sonra yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık dolayısıyla tekrar suç işlemeyeceği konusunda mahkemede bir kanaatin oluşması,

gerekir.

2) Cezanın ertelenmesi, mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi koşuluna bağlı tutulabilir. Bu durumda, koşul gerçekleşinceye kadar cezanın infaz kurumunda çektirilmesine devam edilir

3) Cezası ertelenen hükümlü hakkında, **BİR YIL**’dan az, **ÜÇ YIL**’dan fazla olmamak üzere, bir denetim süresi belirlenir. Bu sürenin alt sınırı, mahkum olunan ceza süresinden az olamaz

4) Denetim süresi içinde;

- a) Bir meslek veya sanat sahibi olmayan hükümlünün, bu amaçla bir eğitim programına devam etmesine,
- b) Bir meslek veya sanat sahibi hükümlünün, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılmasına,
- c) Onsekiz yaşından küçük olan hükümlülerin, bir meslek veya sanat edinmelerini sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkanı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmesine,

mahkemece karar verilebilir.

7) Hükümlünün denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlemesi veya kendisine yüklenen yükümlülüklerle, infaz hakiminin uyarısına rağmen, uymamakta ısrar etmesi halinde; ertelenen cezanın kısmen veya tamamen infaz kurumunda çektirilmesine **infaz hakimliğince** karar verilir”

- **Koşullu salıverilme:**

Koşulları: (**CvGTİHK md 107**)

- mahkum olunan hapis cezasının belli bir kısmının infaz kurumunda geçirilmesi
- kurumdaki infaz süresinin iyi halli olarak geçirilmesi

➤ Hükümlünün koşullu salıverilmesi hakkında **infaz hakiminin** verdiği karara karşı **itiraz** yoluna gidilebilir

- Koşullu salıverilen hükümlünün tabi tutulacağı denetim süresi, infaz kurumunda geçirilmesi gereken süre kadardır
  - Hükümlü, denetim süresinde, infaz kurumunda öğrendiği meslek veya sanatı icra etmek üzere, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında, ücret karşılığında çalıştırılabilir
  - İnfaz hakimi ayrıca, iki yılı geçmemek üzere denetim süresi içinde hükümlünün denetimli serbestlik müdürlüğüne belirlenecek yükümlülükler tabi tutulmasına karar verebilir. Verilebilecek yükümlülükler:
    - a) Belirli bir bölgede denetim ve gözetim altında bulundurma
    - b) Belirlenen yer veya bölgelere gitmeme
    - c) Belirlenen programlara katılma
  - Denetim süresi yükümlülükler uygun ve iyi halli olarak geçirildiği takdirde, ceza infaz edilmiş sayılır
  - Koşullu salıverilme kararının geri alınması durumunda, aynı hükmün infazı ile ilgili bir daha koşullu salıverilme kararı verilmez
  - Denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezasının infazına karar verilen hükümlünün, koşullu salıverilme tarihine kadar;
    - a) Kamuya yararlı bir işte ücretsiz olarak çalıştırılması
    - b) Bir konut veya bölgede denetim ve gözetim altında bulundurulması
    - c) Belirlenen yer veya bölgelere gitmemesi
    - d) Belirlenen programlara katılması
- yükümlülüklerinden bir veya birden fazlasına tabi tutulmasına, denetimli serbestlik müdürlüğüne karar verilir
- Hükümlünün;
    - a) Ceza infaz kurumundan ayrıldıktan sonra, talebinde belirttiği denetimli serbestlik müdürlüğüne beş gün içinde müracaat etmemesi,
    - b) Hakkında belirlenen yükümlülükler, denetimli serbestlik müdürlüğünün hazırladığı denetim ve iyileştirme programına, denetimli serbestlik görevlilerinin bu kapsamdaki uyarı ve önerileriyle hakkında hazırlanan denetim planına uymamakta ısrar etmesi,
    - c) Ceza infaz kurumuna geri dönmek istemesi
- halinde, denetimli serbestlik müdürlüğünün talebi üzerine, koşullu salıverilme tarihine kadar olan cezasının infazı için açık ceza infaz kurumuna gönderilmesine, denetimli serbestlik müdürlüğünün bulunduğu yer infaz hakimi tarafından karar verilir

Adli Para Cezası

Adli Para Cezası: İşlediği suç nedeniyle kusurlu bulunan kişi tarafından belli bir miktar paranın Devlet hazinesine ödenmesi

- Adli para cezası **5 GÜN**'den az ve **730 GÜN**'den fazla olamaz (*TCK md 52/1*)

***TCK md 61 – Cezanın belirlenmesi:** “9) Adli para cezasının seçimlik ceza olarak öngörüldüğü suçlarda bu cezaya ilişkin gün biriminin alt sınırı, o suç tanımındaki hapis cezasının alt sınırından az; üst sınırı da, hapis cezasının üst sınırından fazla olamaz”*

TCK md 52 – Adli para cezası:** “En az yirmi ve en fazla yüz Türk Lirası olan bir gün karşılığı adli para cezasının miktarı, kişinin ekonomik ve diğer şahsi halleri göz önünde bulundurularak takdir edilir” **◀ 2022 ▶

- Cumhuriyet savcısı **30 GÜN** içinde adli para cezasının ödenmesi için hükümlüye bir ödeme emri tebliğ eder. Bu para ödenmezse, Cumhuriyet savcısının kararı ile ödenmeyen kısma karşılık gelen gün miktarı hapis cezasına çevrilerek, hükümlünün **iki saat** çalışması karşılığı **bir gün** olmak üzere kamuya yararlı bir işte çalıştırılmasına karar verilir. Günlük çalışma süresi, en az **2 SAAT** ve en fazla

8 SAAT olacak şekilde denetimli serbestlik müdürlüğünce belirlenir. Hükümlünün, hakkında hazırlanan programa ve denetimli serbestlik görevlilerinin bu kapsamdaki uyarı ve önerilerine uymaması halinde, çalıştığı günler hapis cezasından mahsup edilerek kalan kısmın tamamı açık ceza infaz kurumunda yerine getirilir (*CvGTİHK md 106/2-3*) Adli para cezası yerine çektirilen hapis süresi **3 YIL**'ı geçemez. Birden fazla hükümlü adli para cezalarına mahkumiyet halinde bu süre **5 YIL**'ı geçemez (*CvGTİHK md 106/7*)

Cezanın Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi: İşlenen suç için kanunda öngörülen soyut cezanın olayın özelliklerine göre hakim tarafından hüküm verilirken somutlaştırılması ve bu yapılırken fiilin ve failin özelliklerinin gözetilerek cezanın failin kişiliğine uydurulması (*TCK üçüncü bölüm – md 61-63*)

- Hapis cezası için bir günün, adli para cezası için bir Türk Lirasının artakanı hesaba katılmaz ve bu cezalar infaz edilmez (*CvGTİHK md 61/6*)
- Süreli hapis cezasını gerektiren bir suçtan dolayı bu madde (*CvGTİHK md 61/1-6*) hükümlerine göre belirlenen sonuç ceza, **30 YIL**'dan fazla olamaz (*CvGTİHK md 61/7*)

TCK md 62 – Takdiri indirim nedenleri: “Fail yararına cezayı hafifletecek takdiri nedenlerin varlığı halinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine, müebbet hapis; müebbet hapis cezası yerine, **25 YIL** hapis cezası verilir. Diğer cezaların altıda birine kadarı indirilir”

Güvenlik Tedbirleri

Güvenlik Tedbiri: İşlemiş olduğu suçtan dolayı kusurlu olup olmadığına bakılmaksızın suç işleyen kişi hakkında uygulanan, koruma veya iyileştirme amacına yönelik ceza hukuku yaptırımı

- Cezada işlenen suçun ağırlığı, güvenlik tedbirinde ise suçla bağlantılı olarak ortaya çıkan tehlikelilik durumu göz önüne alınır
- **Güvenlik Tedbirleri:**
  - Belli Hakları Kullanmaktan Yoksun Bırakılma ..... *TCK md 53*
  - Eşya müsaderesi ..... *TCK md 54*
  - Kazanç müsaderesi ..... *TCK md 55*
  - Çocuklara özgü güvenlik tedbirleri ..... *TCK md 56*
  - Akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirleri ..... *TCK md 57*
  - Mükerrirlere ve diğer özel tehlikeli suçlara özgü güvenlik tedbirleri ..... *TCK md 58*
  - Sınır dışı edilme ..... *TCK md 59*
  - Tüzel kişilere özgü güvenlik tedbirleri ..... *TCK md 60*

Belli Hakları Kullanmaktan Yoksun Bırakılma

❖ Hapis Cezasına Mahkumiyetin Kanuni Sonucu Olan Hak yoksunlukları (*TCK md 53/1-4*):

- Temel Şartlar:
  - İşlenen fiil kabahat değil suç olmalıdır
  - Suç kasten işlenmiş olmalıdır
  - Hapis cezasına mahkum edilmiş olmalıdır
  - Kişi suç işlediği sırada 18 yaşını doldurmuş olmalıdır
  - Hapis cezasının kısa süreli olması durumunda bu ceza ertelenmemiş olmalıdır
- Bu durumdaki hak yoksunlukları:
  - Sürekli, süreli veya geçici bir kamu görevinin üstlenilmesinden; bu kapsamda, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğinden veya Devlet, il, belediye, köy veya bunların denetim ve gözetimi altında bulunan kurum ve kuruluşlarca verilen, atamaya veya seçime tabi bütün memuriyet ve hizmetlerde istihdam edilmekten
  - Seçme ve seçilme ehliyetinden (*AYM 2015/85 sayılı kararı ile bu bend iptal edilmiştir*)
  - Velayet hakkından; vesayet veya kayımsızlığa ait bir hizmette bulunmaktan

- Vakıf, dernek, sendika, şirket, kooperatif ve siyasi parti tüzel kişiliklerinin yöneticisi veya denetçisi olmaktan
  - Bir kamu kurumunun veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunun iznine tabi bir meslek veya sanatı, kendi sorumluluğu altında serbest meslek erbabı veya tacir olarak icra etmekten
- ❖ Hakimin zorunlu olarak hükmetmesiyle ortaya çıkan hak yoksunlukları (**TCK md 53/5**)
- *“Birinci fıkrada sayılan hak ve yetkilerden birinin kötüye kullanılması suretiyle işlenen suçlar dolayısıyla hapis cezasına mahkumiyet halinde, ayrıca, cezanın infazından sonra işlemek üzere, hükmolunan cezanın yarısından bir katına kadar bu hak ve yetkinin kullanılmasının yasaklanmasına karar verilir. Bu hak ve yetkilerden birinin kötüye kullanılması suretiyle işlenen suçlar dolayısıyla sadece adli para cezasına mahkumiyet halinde, hükümde belirtilen gün sayısının yarısından bir katına kadar bu hak ve yetkinin kullanılmasının yasaklanmasına karar verilir. Hükümün kesinleşmesiyle icraya konan yasaklama ile ilgili süre, adli para cezasının tamamen infazından itibaren işlemeye başlar” (Örneğin, bir doktor, hekimlik mesleğinin kendisine sağlamış olduğu yetkiyi kötüye kullanarak bir suç işleyip hapis cezasına mahkum olursa bu hapis cezasının infazı süresince uygulanacak hak yoksunluğunun yanı sıra infazın tamamlanmasından sonra mahkemenin kararıyla mahkum olduğu hapis cezasının yarısından bir katına kadar bir süreyle hak yoksunluğuna tabi tutulacak ve hekimlik mesleğini icra edemeyecektir)*
- ❖ Hakimin takdirine bağlı olarak hükmedilen hak yoksunlukları (**TCK md 53/6**)
- *“Belli bir meslek veya sanatın ya da trafik düzeninin gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla işlenen taksirli suçtan mahkumiyet halinde, üç aydan az ve üç yıldan fazla olmamak üzere, bu meslek veya sanatın icrasının yasaklanmasına ya da sürücü belgesinin geri alınmasına karar verilebilir”*

Müsadere

Müsadere: Suçun işlenmesinde kullanılan veya bir suçun konusunu oluşturan eşyanın ya da suçun işlenmesi suretiyle elde edilen eşyanın mülkiyetinin devlete geçirilmesi

Eşya Müsaderesi: Konusu, kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen ya da suçtan meydana gelen eşyadır.

TCK md 54 – Eşya müsaderesi: “1) İyiniyetli üçüncü kişilere ait olmamak koşuluyla, kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen ya da suçtan meydana gelen eşyanın müsaderesine hükmolunur. Suçun işlenmesinde kullanılmak üzere hazırlanan eşya, kamu güvenliği, kamu sağlığı veya genel ahlak açısından tehlikeli olması durumunda müsadere edilir

2) Birinci fıkra kapsamına giren eşyanın, ortadan kaldırılması, elden çıkarılması, tüketilmesi veya müsaderesinin başka bir surette imkansız kılınması halinde; bu eşyanın değeri kadar para tutarının müsaderesine karar verilir (**kaim değer müsaderesi**)

3) Suçta kullanılan eşyanın müsadere edilmesinin işlenen suçta nazaran daha ağır sonuçlar doğuracağı ve bu nedenle hakkaniyete aykırı olacağı anlaşıldığında, müsaderesine hükmedilmeyebilir

4) Üretimi, bulundurulması, kullanılması, taşınması, alım ve satımı suç oluşturan eşya, müsadere edilir

5) Bir şeyin sadece bazı kısımlarının müsaderesi gerektiğinde, tümüne zarar verilmeksizin bu kısmı ayırmak olanaklı ise, sadece bu kısmın müsaderesine karar verilir (**kısmi müsadere**)

6) Birden fazla kişinin paydaş olduğu eşya ile ilgili olarak, sadece suçta iştirak eden kişinin payının müsaderesine hükmolunur”

Kazanç Müsaderesi: Kazanç müsaderesi, özellikle uyuşturucu madde ticareti, dolandırıcılık, ihaleye fesat karıştırma, rüşvet, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama gibi ekonomik çıkar elde etmek amacıyla işlenen suçlara karşı etkin mücadele edilmesinde önemli bir yaptırım niteliğindedir

TCK md 55 – Kazanç müsaderesi: “1) Suçun işlenmesi ile elde edilen veya suçun konusunu oluşturan ya da suçun işlenmesi için sağlanan maddi menfaatler ile bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazançların müsaderesine karar verilir. Bu fıkra hükmüne göre müsadere kararı verilebilmesi için maddi menfaatin suçun mağduruna iade edilememesi gerekir
2) Müsadere konusu eşya veya maddi menfaatlere el konulamadığı veya bunların merciine teslim edilmediği hallerde, bunların karşılığını oluşturan değerlerin müsaderesine hükmedilir⁴³”

Çocuklara Özgü Güvenlik Tedbirleri

ÇKK md 11 – Çocuklara özgü güvenlik tedbiri: “Bu Kanunda düzenlenen koruyucu ve destekleyici tedbirler, suça sürüklenen ve ceza sorumluluğu olmayan çocuklar bakımından, çocuklara özgü güvenlik tedbiri olarak anlaşılır”

ÇKK md 5 – Koruyucu ve destekleyici tedbirler: “1) Koruyucu ve destekleyici tedbirler, çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma konularında alınacak tedbirlerdir. Bunlardan:

- a) **Danışmanlık tedbiri**, çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeye,
- b) **Eğitim tedbiri**, çocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamına; iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesine veya meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamuya ya da özel sektöre ait işyerlerine yerleştirilmesine,
- c) **Bakım tedbiri**, çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi halinde, çocuğun resmi veya özel bakım yurdu ya da koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılması veya bu kurumlara yerleştirilmesine,
- d) **Sağlık tedbiri**, çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbi bakım ve rehabilitasyonuna, bağımlılık yapan maddeleri kullananların tedavilerinin yapılmasına,
- e) **Barınma tedbiri**, barınma yeri olmayan çocuklu kimselere veya hayatı tehlikede olan hamile kadınlara uygun barınma yeri sağlamaya, yönelik tedbirdir.”

Akıl Hastalarına Özgü Güvenlik Tedbirleri

TCK md 57 – Akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirleri: “1) Fiili işlediği sırada akıl hastası olan kişi hakkında, koruma ve tedavi amaçlı olarak güvenlik tedbirine hükmedilir. Hakkında güvenlik tedbirine hükmedilen akıl hastaları, yüksek güvenlikli sağlık kurumlarında koruma ve tedavi altına alınırlar.

2) Hakkında güvenlik tedbirine hükmedilmiş olan akıl hastası, **yerleştirildiği kurumun sağlık kurulunca düzenlenen raporda** toplum açısından tehlikeliliğinin ortadan kalktığından

⁴³ **Örneğin** kazanç müsaderesine konu eşya veya maddi menfaatlerin harcama, imha, tüketme gibi hareketlerle müsaderesinin imkansız kılınması halinde, bunların karşılığını oluşturan para tutarının (kaim değer) müsaderesine hükmedilecektir

veya önemli ölçüde azaldığının belirtilmesi üzerine infaz hakimi kararıyla serbest bırakılabilir”

Suçta Tekerrür ve Mükerrirlere Özgü Güvenlik Tedbirleri

Tekerrür: Kişinin daha önce işlemiş olduğu bir suçtan dolayı kesinleşmiş bir kararla mahkum olmasından sonra, yeni bir suç daha işlemesi

Mükerrir: Tekerrür halinde bulunan kişi

İtiyadi Suçlu: Kasıtlı bir suçun temel şeklini ya da daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekillerini bir yıl içinde ve farklı zamanlarda ikiden fazla işleyen kişi

Suçlu Meslek Edinen Kişi: Kısmen de olsa geçimini suçtan elde ettiği kazançla sağlamaya alışmış kişi

Örgüt Mensubu Suçlu: Bir suç örgütünü kuran, yöneten, örgüte katılan veya örgüt adına diğerleriyle birlikte veya tek başına suç işleyen kişi

TCK md 58 – Suçta tekerrür ve özel tehlikeli suçlular : “1) Önceden işlenen suçtan dolayı verilen hüküm kesinleştikten sonra yeni bir suçun işlenmesi halinde, tekerrür hükümleri uygulanır. Bunun için cezanın infaz edilmiş olması gerekmez

2) Tekerrür hükümleri, önceden işlenen suçtan dolayı;

a) **Beş yıldan fazla** süreyle hapis cezasına mahkûmiyet halinde, bu cezanın infaz edildiği tarihten itibaren **5 YIL**,

b) **Beş yıl veya daha az** süreli hapis ya da adli para cezasına mahkûmiyet halinde, bu cezanın infaz edildiği tarihten itibaren **3 YIL**,

geçtikten sonra işlenen suçlar dolayısıyla uygulanmaz

3) Tekerrür halinde, sonraki suça ilişkin kanun maddesinde seçimlik olarak hapis cezası ile adli para cezası öngörülmüşse, hapis cezasına hükmolunur

4) Kasıtlı suçlarla taksirli suçlar ve sırf askeri suçlarla diğer suçlar arasında tekerrür hükümleri uygulanmaz. Kasten öldürme, kasten yaralama, yağma, dolandırıcılık, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti ile parada veya kıymetli damgada sahtecilik suçları hariç olmak üzere; yabancı ülke mahkemelerinden verilen hükümler tekerrüre esas olmaz **◀ 2022 ▶**

5) Fiili işlediği sırada onsekiz yaşını doldurmamış olan kişilerin işlediği suçlar dolayısıyla tekerrür hükümleri uygulanmaz

6) Tekerrür halinde hükmolunan ceza, mükerrirlere özgü infaz rejimine göre çektirilir.

Ayrıca, mükerrir hakkında cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbiri uygulanır

9) Mükerrirlere özgü infaz rejiminin ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirinin, itiyadi suçlu, suçlu meslek edinen kişi veya örgüt mensubu suçlu hakkında da uygulanmasına hükmedilir”

5275 md 108 – Mükerrirlere ve bazı suç faillerine özgü infaz rejimi ve denetimli serbestlik tedbiri: “1) Tekerrür halinde işlenen suçtan dolayı mahkûm olunan;

a) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının **39 YIL**’ının,

b) Müebbet hapis cezasının **33 YIL**’ının,

c) Birden fazla süreli hapis cezasına mahkûmiyet halinde en fazla **32 YIL**’ının,

d) Süreli hapis cezasının üçte ikisinin

infaz kurumunda iyi halli olarak çekilmesi durumunda, koşullu salıverilmeden yararlanılabilir

- 3) İkinci defa tekerrür hükümlerinin uygulanması durumunda, hükümlü koşullu salıverilmez
- 4) İnfaz hakimi, mükerrir hakkında cezanın infazının tamamlanmasından sonra başlamak ve **BİR YIL**'dan az olmamak üzere denetim süresi belirler
- 6) İnfaz hakimi, mükerrir hakkında denetim süresinin uzatılmasına karar verebilir. Denetim süresi en fazla **BEŞ YIL**'a kadar uzatılabilir
- 7) Cezanın infazı tamamlandıktan sonra devam eden denetim süresi içinde, bu madde hükümlerine göre kendilerine yüklenen yükümlülüklere ve yasaklara aykırı hareket eden mükerrirler, infaz hakimi kararı ile disiplin hapsine tabi tutulur. Disiplin hapsinin süresi on **BEŞ GÜN**'den az ve **ÜÇ AY**'dan fazla olamaz”

Sınır Dışı Edilme

TCK md 59 – Sınır dışı edilme: “İşlediği suç nedeniyle hapis cezasına mahkûm edilen yabancı, denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezasının infazına veya koşullu salıverilmesine karar verildikten ve her halde cezasının infazı tamamlandıktan sonra, durumu, sınır dışı işlemleriyle ilgili olarak değerlendirilmek üzere derhal İçişleri Bakanlığına bildirilir”

Tüzel Kişiler Hakkında Güvenlik Tedbirleri

TCK md 60 – Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirleri: “1) Bir kamu kurumunun verdiği izne dayalı olarak faaliyette bulunan özel hukuk tüzel kişisinin organ veya temsilcilerinin iştirakiyle ve bu iznin verdiği yetkinin kötüye kullanılması suretiyle tüzel kişi yararına işlenen kasıtlı suçlardan mahkûmiyet halinde, iznin iptaline karar verilir
2) Müsadere hükümleri, yararına işlenen suçlarda özel hukuk tüzel kişileri hakkında da uygulanır
3) Yukarıdaki fıkralar hükümlerinin uygulanmasının işlenen fiile nazaran daha ağır sonuçlar ortaya çıkarabileceği durumlarda, hakim bu tedbirlere hükmetmeyebilir”

Dava ve Cezanın Düşürülmesi

Saniğin veya Hükümlünün Ölümü

- Cumhuriyet Savcısı tarafından kovuşturmaya yer olmadığına karar verilir
- Kovuşturma devam ederken saniğin ölmesi halinde mahkeme kamu davasının düşürülmesine karar verir (*niteliği itibarıyla müsadereye tabi eşya ve maddi menfaatler hakkında davaya devam olunarak bunların müsaderesine hükmolunabilir*)
- Hükümlünün ölümü, hapis ve henüz infaz edilmemiş adli para cezalarını ortadan kaldırır ancak müsadereye ve yargılama giderlerine ilişkin olup ölümden önce kesinleşmiş bulunan hüküm, infaz olunur

Af

- TBMM üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun kararı ile genel ve özel af ilanına karar vermeye yetkilidir
- Cumhurbaşkanı sadece sınırlı hallerde özel af yetkisine sahiptir, sürekli hastalık, sakatlık ve kocama sebebiyle kişilerin cezalarını hafifletir veya kaldırır

Genel Af:

- Kamu davası düşer, hükmolunan cezalar bütün neticeleri ile birlikte ortadan kalkar

- Kişi hakkında açılmış olan davanın düşmesine karar verilir. İşlenen fiil haksızlık niteliğini koruduğu için, bu fiil nedeniyle uğranılan zarardan dolayı tazminat davası açılması mümkündür
- Ceza infaz ediliyorsa kesilerek mahkûm dışarı çıkartılır, infaz tamamlanmışsa mahkûmiyete bağlı bütün sonuçlar, hak yoksunlukları ortadan kalkar
- Genel af halinde yargılama giderleri istenemez
- Genel affa uğramış olan bir mahkumiyet daha sonra işlenen suçlar bakımından ertelemeye engel teşkil etmez ve tekerrüre esas olmaz

Özel Af:

- Hapis cezasının infaz kurumunda çektirilmesine son verilebilir veya infaz kurumunda çektirilecek süre kısaltılabilir ya da adli para cezasına çevrilebilir
- Cezaya bağlı olan veya hükümde belirtilen hak yoksunlukları, özel affa rağmen etkisini devam ettirir
- Özel af halinde mahkûmiyet varlığını sürdürdüğü için ertelemeye engel olur ve tekerrüre esas teşkil eder

- Genel af ve özel af müsadere olunan şeylerin ve ödenen adli para cezasının geri alınmasını gerektirmez

Zamanaşımı

Dava zamanaşımı: Suçun işlendiği tarihten itibaren belli bir zamanın geçmiş olması durumunda, sanık hakkında kovuşturma işlemlerine devam edilmesine engel olan zamanaşımı → Bir suçla ilgili olarak soruşturma ve kovuşturma yapılmasına engel olur, davanın düşmesine karar verilir

- Adli para cezasının hapis cezasının seçeneğini oluşturduğu hallerde, dava zamanaşımı süresi, hapis cezasına göre belirlenir (**TCK md 66/4**)

TCK md 66 – Dava zamanaşımı: “1) Kanunda başka türlü yazılmış olan haller dışında kamu davası;

- a) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda **OTUZ YIL**,
- b) Müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda **YİRMİBEŞ YIL**,
- c) Yirmi yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasını gerektiren suçlarda **YİRMİ YIL**,
- d) Beş yıldan fazla ve yirmi yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlarda **ONBEŞ YIL**,
- e) Beş yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda **SEKİZ YIL**,

geçmesiyle düşer.

2) Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanlar hakkında, bu sürelerin **yarısının**; onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında ise, **üçte ikisinin** geçmesiyle kamu davası düşer.

6) Zamanaşımı,

- tamamlanmış suçlarda suçun işlendiği günden,
- teşebbüs halinde kalan suçlarda son hareketin yapıldığı günden,
- kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve
- zincirleme suçlarda son suçun işlendiği günden,
- çocuklara karşı üstsoy veya bunlar üzerinde hüküm ve nüfuzu olan kişiler tarafından işlenen suçlarda çocuğun onsekiz yaşını bitirdiği günden

itibaren işlemeye başlar

7) ... Ağırlaştırılmış müebbet veya müebbet veya on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçların yurt dışında işlenmesi halinde dava zamanaşımı uygulanmaz”

- Soykırım (**TCK md 76**), insanlığa karşı suçlar (**TCK md 77**), örgüt (**TCK md 78**) işkence (**TCK md 94**) suçlarında dava zaman aşımına uğramayacağı kabul edilmiştir **◀ 2022 ▶**
- **Dava zaman aşımının durması:** (**TCK md 67/1**) Soruşturma ve kovuşturma yapılmasının, izin veya karar alınması veya diğer bir mercide çözülmesi gereken bir meselenin sonucuna bağlı bulunduğu hallerde; izin veya kararın alınmasına veya meselenin çözümüne veya kanun gereğince hakkında kaçak olduğu hususunda karar verilmiş olan suç faili hakkında bu karar kaldırılıncaya kadar dava zamanaşımı durur
- **Dava zaman aşımının kesilmesi:** (**TCK md 67/2**) Bir suçla ilgili olarak;
  - a) Şüpheli veya sanıklardan birinin savcı huzurunda ifadesinin alınması veya sorguya çekilmesi
  - b) Şüpheli veya sanıklardan biri hakkında tutuklama kararının verilmesi
  - c) Suçla ilgili olarak iddianame düzenlenmesi
  - d) Sanıklardan bir kısmı hakkında da olsa, mahkûmiyet kararı verilmesi
 halinde, dava zamanaşımı kesilir
- Dava zamanaşımı **kesildiğinde**, zamanaşımı süresi yeniden işlemeye başlar. Zamanaşımı **durduğunda** ise daha önce işleyen süreler korunur ve durma sebebi ortadan kalktığında zamanaşımı kaldığı yerden işlemeye devam eder

Ceza zamanaşımı: Mahkûmiyet kararının kesinleştiği tarihten itibaren belli bir zamanın geçmesi durumunda, mahkûm olunan cezanın infazından (*devlet tarafından*) vaz geçilmesi → Kesinleşmiş mahkûmiyet hükmünün infazını engeller

TCK md 68 – Ceza zamanaşımı: “1) Bu maddede yazılı cezalar aşağıdaki sürelerin geçmesiyle infaz edilmez:

- a) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezalarında **KIRK YIL**
- b) Müebbet hapis cezalarında **OTUZ YIL**
- c) Yirmi yıl ve daha fazla süreli hapis cezalarında **YİRMİDÖRT YIL**
- d) Beş yıldan fazla hapis cezalarında **YİRMİ YIL**
- e) Beş yıla kadar hapis ve adli para cezalarında **ON YIL**

2) Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanlar hakkında, bu sürelerin yarısının; onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında ise, **üçte ikisinin geçmesiyle** ceza infaz edilmez

3) Ağırlaştırılmış müebbet hapis veya müebbet hapis veya on yıldan fazla hapis cezalarında zamanaşımı **uygulanmaz** “

- Soykırım (**TCK md 76**), insanlığa karşı suçlar (**TCK md 77**), örgüt (**TCK md 78**) işkence (**TCK md 94**) suçlarında ceza zaman aşımına uğramayacağı kabul edilmiştir

TCK md 71 – Ceza zamanaşımının kesilmesi: “1) Mahkûmiyet hükmünün infazı için yetkili merci tarafından hükümlüye kanuna göre yapılan tebligat veya bu maksatla hükümlünün yakalanması ceza zamanaşımını keser

2) Bir suçtan dolayı mahkûm olan kimse üst sınırı **İKİ YIL**’dan fazla hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suç işlediği takdirde, ceza zamanaşımı kesilir”

5320 md 15 - Zamanaşımı: “Birden fazla mahkûmiyeti olan kişi bu mahkûmiyetlerden birine ilişkin cezayı infaz kurumunda çektiği sürece, diğer cezaları açısından ceza zamanaşımı işlemmez”

Şikayetten Vazgeçme

TCK md 73 – Soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı suçlar: “1) Soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olan suç hakkında yetkili kimse altı ay içinde şikayette bulunmadığı takdirde soruşturma ve kovuşturma yapılamaz

2) Zamanaşımı süresini geçmemek koşuluyla bu süre, şikayet hakkı olan kişinin fiili ve failin kim olduğunu bildiği veya öğrendiği günden başlar

3) Şikayet hakkı olan birkaç kişiden birisi altı aylık süreyi geçirirse bundan dolayı diğerlerinin hakları düşmez

4) Kovuşturma yapılabilmesi şikayete bağlı suçlarda kanunda aksi yazılı olmadıkça suçtan zarar gören kişinin vazgeçmesi davayı düşürür ve hükmün kesinleşmesinden sonraki vazgeçme cezanın infazına engel olmaz

5) İştirak halinde suç işlemiş sanıklardan biri hakkındaki şikayetten vazgeçme, diğerlerini de kapsar

7) Kamu davasının düşmesi, suçtan zarar gören kişinin şikayetten vazgeçmiş olmasından ileri gelmiş ve vazgeçtiği sırada şahsi haklarından da vazgeçtiğini ayrıca açıklamış ise artık hukuk mahkemesinde de dava açamaz”

BÖLÜM 8: Kişilere Karşı Suçlar

Kasten Öldürme

TCK md 81 – Kasten öldürme: “Bir insanı kasten öldüren kişi, **müebbet hapis cezası** ile cezalandırılır”

TCK md 82 – Nitelikli haller : “Kasten öldürme suçunun;

a) Tasarlayarak

b) Canavarca hisle veya eziyet çektirerek

c) Yangın, su baskını, tahrip, batırma veya bombalama ya da nükleer, biyolojik veya kimyasal silah kullanmak suretiyle

d) Üstsoy veya altsoydan birine ya da eş, boşandığı eş veya kardeşe karşı

e) Çocuğa ya da beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı

f) Kadına karşı

g) Kişinin yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle

h) Bir suçu gizlemek, delillerini ortadan kaldırmak veya işlenmesini kolaylaştırmak ya da yakalanmamak amacıyla

i) Bir suçu işleyememekten dolayı duyduğu infialle,

j) Kan gütme saikiyle

k) Töre saikiyle

işlenmesi halinde, kişi **ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası** ile cezalandırılır”

TCK md 83 – Kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesi : “1) Kişinin yükümlü olduğu belli bir icrai davranışı gerçekleştirmemesi dolayısıyla meydana gelen ölüm neticesinden sorumlu tutulabilmesi için, bu neticenin oluşumuna sebebiyet veren yükümlülük ihmalinin icrai davranışa eşdeğer olması gerekir

3) Belli bir yükümlülüğün ihmali ile ölüme neden olan kişi hakkında, temel ceza olarak, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine **YİRMİ YIL**’dan **YİRMİ BEŞ YIL**’a kadar, müebbet hapis cezası yerine **ON BEŞ YIL**’dan **YİRMİ YIL**’a kadar, diğer hallerde ise **ON YIL**’dan **ON BEŞ YIL**’a kadar hapis cezasına hükmolunabileceği gibi, cezada indirim de yapılmayabilir”

Kasten Öldürme - Suçun Maddi Unsurları

- **Fail:** Herkes tarafından, bir başka kişiye karşı, işlenebilen bir suçtur
- **Mağdur:** Suçun mağduru, canlı bir insan olmak kaydıyla, herkes olabilir
- **Fiil:** Serbest hareketli bir suçtur
- **Netice:** Filin fiili neticesinde mağdurun ölmesi
- **Suçun Nitelikli Halleri:** TCK md 82'de (yukarıda) sıralanmıştır, herhangi birinin veya birkaçının gerçekleşmesi durumunda aynı cezaya hükmedilir

Kasten Öldürme - Suçun Manevi Unsurları

- Suçun manevi unsuru (doğrudan veya dolaylı) kast'tır
- Nitelikli haller bakımından, failin bu maksat ve saikle hareket ettiğinin tespit edilmesi gerekir
- Suçun maddi unsurlarında hata olursa, fail taksirle öldürmeden sorumlu tutulur
- Şahısta hata olmasının önemi yoktur, fail yine de kasten öldürmeden sorumlu tutulur, ancak mağdurun şahsından kaynaklanan nitelikli hal varsa, bu nitelikli halden dolayı failin cezasında artırılma gidilmez
- Hedeften sapma halinde hata söz konusu değildir, meselenin suçların içtimaı çerçevesinde çözümlenmesi gerekir

Hukuka Aykırılık Unsuru

- Meşru savunma gibi hukuka uygunluk nedenlerinin bulunması halinde kişinin tazminata veya başka bir yaptırıma tabi tutulması mümkün değildir

Kusurluluk

- Kusurluluğu ortadan kaldıran veya azaltan bir nedenin var olması halinde, fail ya hiç ceza almayacak ya da cezasında indirim yapılacaktır

Suçun Özel Görünüş Şekilleri

Teşebbüs

- Failin, elinde olmayan nedenlerle fiilin icrasını tamamlayamaması veya tamamlamakla birlikte neticeyi gerçekleştirememesi halinde suç teşebbüs aşamasında kalmış olur. Bu durumda, faile suçun tamamlanmış şekline nazaran daha az ceza verilmesi kuralı geçerlidir (**TCK md 35/2**)⁴⁴

İştirak

- Suça iştirak eden kişilerin somut olayda fail mi yoksa şerik mi oldukları, suçun işlenişine buldukları katkılar göz önünde bulundurularak genel kurallara göre belirlenir. Faillerin her birisi fiil üzerinde fonksiyonel hakimiyet kurmuş ise **müşterek fail**dirler **◀ 2022 ▶**
- Bu suça bir başkasını azmettiren veya bu suçun işlenmesine maddi ya da manevi yardımda bulunan kişiler ise bu suça **şerik** olarak iştirak etmiş olurlar

İçtima

- Bu suç, aynı neviden fikri içtima şartları içinde işlense dahi, zincirleme suça ilişkin hükümler değil, gerçek içtima kuralları uygulanır

⁴⁴ **TCK md 35 - Suça teşebbüs :** "2) Suça teşebbüs halinde fail, meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığına göre, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine onüç yıldan yirmi yıla kadar, müebbet hapis cezası yerine dokuz yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Diğer hallerde verilecek cezanın dörtte birinden dörtte üçüne kadarı indirilir"

Kovuşturma Usulü

- Bu suçtan dolayı açılan davalar ağır ceza mahkemesinde görülür

Taksirle Öldürme

TCK md 85 – Taksirle öldürme: “1) Taksirle bir insanın ölümüne neden olan kişi, İKİ YIL’dan ALTI YIL’a kadar hapis cezası ile cezalandırılır
2) Fiil, birden fazla insanın ölümüne ya da bir veya birden fazla kişinin ölümü ile birlikte bir veya birden fazla kişinin yaralanmasına neden olmuş ise, kişi İKİ YIL’dan ON BEŞ YIL’a kadar hapis cezası ile cezalandırılır”

Taksirle Öldürme - Suçun Maddi Unsurları

- **Suçun konusu:** Öldürülen kişinin hayatı
- **Fail:** Herkes tarafından, bir başka kişiye karşı, taksirle (failin dikkat ve özen yükümlülüğünü⁴⁵ göstermemesi sebebiyle) işlenebilen bir suçtur
- **Mağdur:** Suçun mağduru, ölümüne sebebiyet verilen kişidir
- **Fiil:** Serbest hareketli bir suçtur
- **Netice:** Objektif olarak faile isnat edilebilen taksirli fiilin sonucunda (öngörülebilirliğe karşın failin gerekli dikkat ve özeni göstermemesinden dolayı) ölüm sonucunun gerçekleşmesi

Cezasızlık

TCK md 22 – Taksir : “6) Taksirli hareket sonucu neden olunan netice, münhasıran failin kişisel ve ailevi durumu bakımından, artık bir cezanın hükmedilmesini gereksiz kılacak derecede mağdur olmasına yol açmışsa ceza verilmez; bilinçli taksir halinde verilecek ceza yarıdan altıda bire kadar indirilebilir”⁴⁶

Kusurluluk

- Failin kişisel özellikleri dikkate alındığında, fail için “öngörülebilir idi” deniliyorsa, failin aynı zamanda kusurlu da olduğu kabul edilir

Suçun Özel Görünüş Şekilleri

Teşebbüs

- Taksirli suçlarda teşebbüs mümkün değildir **◀ 2022 ▶**

İştirak

- Taksirli suçlarda iştirak mümkün değildir

TCK md 22 – Taksir : “5) Birden fazla kişinin taksirle işlediği suçlarda, herkes kendi kusurundan dolayı sorumlu olur. Her failin cezası kusuruna göre ayrı ayrı belirlenir”

⁴⁵ Dikkat ve özen yükümlülüğü, kişinin davranışının meydana getirebileceği neticeyi öngörme ve neticenin vuku bulmasından kaçınma, meydana gelmemesi için önleyici tedbirleri alma yükümlülüğüdür

⁴⁶ Örneğin, failin eşyle birlikte seyahat ederken kaza yapması ve eşinin ölümüne neden olması

İçtima

TCK md 85 – Taksirle öldürme: “2) Fiil, birden fazla insanın ölümüne ya da bir veya birden fazla kişinin ölümü ile birlikte bir veya birden fazla kişinin yaralanmasına neden olmuş ise, kişi **İKİ YIL’dan ON BEŞ YIL’a** kadar hapis cezası ile cezalandırılır”

Kovuşturma Usulü

- Taksirle öldürme suçu takibi şikayete bağlı olmayan re’sen kovuşturulan suçlardandır

Kasten Yaralama

TCK md 86 → Kasten yaralama

TCK md 87 → Neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama

TCK md 88 → Kasten yaralamanın ihmali davranışla işlenmesi

Kasten Yaralama - Suçun Maddi Unsurları

- **Fail:** Herkes tarafından, bir başka kişiye karşı (*suçun nitelikli halleri dikkate alınarak*), işlenebilen bir suçtur
- **Mağdur:** Suçun mağduru, vücudu üzerinde yaralamaya yönelik hareketin gerçekleştirildiği her canlı insan olabilir ancak suçun üstsoya, altsoya, eşe veya kardeşe karşı; beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı ve kamu görevlisine karşı yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle işlenmesi, nitelikli hali oluşturmaktadır
- **Fiil:** Seçimlik hareketli (*TCK md 86-1: başkasının vücuduna acı verme veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olma*) bir suçtur. Ancak kanunda vücut bütünlüğüne çeşitli şekillerde zarar veren her fiilin bu suçu oluşturabileceği kabul edilmiş olduğundan bu itibarla serbest hareketli bir suçtur
- **Suçun nitelikli halleri:**
  - TCK md 86 – Kasten yaralama:** “2) Kasten yaralama fiilinin kişi üzerindeki etkisinin basit bir tıbbi müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif olması halinde, mağdurun şikayeti üzerine, **DÖRT AY’dört aydan BİR YIL’a** kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur
  - 3) Kasten yaralama suçunun;
    - a) Üstsoya, altsoya, eşe, boşandığı eşe veya kardeşe karşı
    - b) Beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı
    - c) Kişinin yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle
    - d) Kamu görevlisinin sahip bulunduğu nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle
    - e) Silahla
    - f) Canavarca hisle

Kasten Yaralama - Suçun Manevi Unsuru

- Kasten yaralama suçu, doğrudan kastla veya olası kastla işlenebilir

Hukuka Aykırılık / Hukuka Uygunluk Unsuru

- Meşru müdafaa (*TCK md 25/1*)
- İlgilinin rızası (*TCK md 26/2*) (*Örneğin tıbbi müdahale*)
- Kanunun hükmü / amirin emri – Görevin ifası (*TCK md 24/1*)

Kusurluluk

- Kasten öldürme suçu kapsamında yapılan açıklamalar geçerlidir

Suçun Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Halleri

TCK md 87 – Neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama: “1) Kasten yaralama fiili, mağdurun;

a) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin sürekli zayıflamasına,

b) Konuşmasında sürekli zorluğa,

c) Yüzünde sabit ize,

d) Yaşamını tehlikeye sokan bir duruma,

e) Gebe bir kadına karşı işlenip de çocuğunun vaktinden önce doğmasına,

neden olmuşsa, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, **bir kat** artırılır. Ancak, verilecek ceza, birinci fıkraya giren hallerde **ÜÇ YIL**'dan, üçüncü fıkraya giren hallerde **BEŞ YIL**'dan az olamaz

2) Kasten yaralama fiili, mağdurun;

a) İyileşmesi olanağı bulunmayan bir hastalığa veya bitkisel hayata girmesine,

b) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin yitirilmesine,

c) Konuşma ya da çocuk yapma yeteneklerinin kaybolmasına,

d) Yüzünün sürekli değişikliğine,

e) Gebe bir kadına karşı işlenip de çocuğunun düşmesine,

neden olmuşsa, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, **iki kat** artırılır. Ancak, verilecek ceza, birinci fıkraya giren hallerde **BEŞ YIL**'dan, üçüncü fıkraya giren hallerde **SEKİZ YIL**'dan az olamaz

3) Kasten yaralamanın vücutta kemik kırılmasına veya çıkığına neden olması halinde, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, kırık veya çıkığın hayat fonksiyonlarındaki etkisine göre, **yarısına kadar** artırılır.

4) Kasten yaralama sonucunda ölüm meydana gelmişse, yukarıdaki maddenin birinci fıkrasına giren hallerde **SEKİZ YIL**'dan **ON İKİ YIL**'a kadar, üçüncü fıkrasına giren hallerde ise **ON İKİ YIL**'dan **ON SEKİZ YIL**'a kadar hapis cezasına hükmolunur”

Suçun Özel Görünüş Şekilleri

Teşebbüs

- Kasten yaralama suçuna teşebbüs mümkündür. (Örneğin, failin hasmına vurmak için elindeki sopayı sallamasına rağmen mağdurun aniden kenara çekilmesi nedeniyle isabet kaydedememesi)

İştirak

- İştirak ile ilgili olarak kasten öldürme suçu kapsamında yapılan açıklamalar kasten yaralama bakımından da geçerlidir

İçtima

- Kasten yaralama suçu aynı neviden fikri içtima şartları içinde işlense dahi, gerçek içtima kuralları uygulanır

Kovuşturma Usulü

- Kasten yaralama, basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek daha az cezayı gerektiren nitelikli şekli dışında re'sen kovuşturulan bir suç özelliği taşımaktadır

Cinsel Saldırı

TCK md 102 → Cinsel saldırı

TCK md 103 → Çocukların cinsel istismarı

TCK md 104 → Reşit olmayanla cinsel ilişki

TCK md 105 → Cinsel taciz

TCK md 102 – Cinsel saldırı: “1) Cinsel davranışlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığını ihlal eden kişi, mağdurun şikayeti üzerine, **BEŞ YIL**’dan **ON YIL**’a kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel davranışın sarkıntılık düzeyinde kalması halinde **İKİ YIL**’dan **BEŞ YIL**’a kadar hapis cezası verilir.

2) Fiilin vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, **ON İKİ YIL**’dan az olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur. Bu fiilin eşe karşı işlenmesi halinde, soruşturma ve kovuşturmanın yapılması mağdurun şikayetine bağlıdır.

3) Suçun;

a) Beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı,
b) Kamu görevinin, vesayet veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,

c) Üçüncü derece dahil kan veya kayın hısımlığı ilişkisi içinde bulunan bir kişiye karşı ya da üvey baba, üvey ana, üvey kardeş, evlat edinen veya evlatlık tarafından,

d) Silahla veya birden fazla kişi tarafından birlikte,

e) İnsanların toplu olarak bir arada yaşama zorunluluğunda bulunduğu ortamların sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,

işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilen cezalar yarı oranında artırılır.

4) Cinsel saldırı için başvurulmuş cebir ve şiddetin kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olması halinde, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

5) Suç sonucu mağdurun bitkisel hayata girmesi veya ölümü halinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.”

Cinsel Saldırı - Suçun Maddi Unsurları

- **Fail:** Herkes tarafından (suçun nitelikli halleri dikkate alınarak), işlenebilen bir suçtur
- **Mağdur:** Suçun mağduru, 18 yaşından büyük, canlı her insan olabilir. 18 yaşından küçüklere karşı işlenirse, cinsel istismar suçu olarak ele alınır
- **Fiil:** Cinsel saldırının temel şekli, vücut dokunulmazlığını ihlal eden cinsel davranışlarla işlenebilir
- **Suçun Nitelikli Halleri:**
  - Cinsel davranışın sarkıntılık⁴⁷ düzeyinde kalması daha az cezalandırmayı gerektiren nitelikli hal olarak düzenlenmiştir (TCK md 102/1)
  - Suçun vücuda organ veya sair cisim sokularak işlenmiş olması (TCK md 102/2)
  - Diğer nitelikli haller (TCK md 102/3)

Cinsel Saldırı - Suçun Manevi Unsuru

- Cinsel saldırı kasten işlenebilen bir suçtur. Bu suçun taksirle işlenmesi mümkün değildir.

Hukuka Aykırılık / Hukuka Uygunluk Unsuru

- Rıza göstermeye ehil ilgilinin (hile, cebir, tehdit veyahut başkaca bir şekilde sakatlanmamış) rızası, hukuki sınırlar içinde kalmak kaydıyla cinsel davranışları hukuka uygun hale getirecektir

Suçun Neticesi Sebebiyle Ağırlaştırılmış Halleri

- Cinsel saldırı sonucunda mağdurun bitkisel hayata girmesi veya ölmesi, suçun neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış halini oluşturmaktadır **◀ 2022 ▶**

⁴⁷ Sarkıntılık, bir cinsel saldırının ısrarcı bir hal almadığı, basit bir düzeyde kaldığı, ani ve kesintili hareketlerle gerçekleştirildiği hallerde söz konusu olur

Suçun Özel Görünüş Şekilleri

Teşebbüs

- Cinsel saldırının temel şekli, cinsel arzuları tatmin amacıyla vücut dokunulmazlığını ihlal eden davranışların gerçekleştirilmesiyle tamamlanır. Suçun oluşumu failin cinsel arzularını tatmin etmesine bağlı değildir

İştirak

- Suça her türlü iştirak mümkün gözükmemektedir ve genel kurallar geçerlidir

İçtima

- Cinsel saldırı için başvuru cebir ve şiddetin kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olması halinde, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır (*TCK md 102/4*)

Kovuşturma Usulü

- Cinsel saldırı suçunun temel şeklinin soruşturulması ve kovuşturulması mağdurun şikayetine bağlıdır. Ancak cinsel saldırının cezanın artırılmasını gerektiren nitelikli şekli, eşler arasında işlenen dışında, re'sen soruşturma ve kovuşturmaya tabidir

Hırsızlık

TCK md 141 → Hırsızlık

TCK md 142 → Nitelikli hırsızlık

TCK md 143 → Suçun gece vakti işlenmesi

TCK md 144 → Daha az cezayı gerektiren haller

TCK md 145 → Malın değerinin az olması

TCK md 146 → Kullanma hırsızlığı

TCK md 147 → Zorunluluk hali

TCK md 160 → Kaybolmuş veya hata sonucu ele geçmiş eşya üzerinde tasarruf

TCK md 141 – Hırsızlık: “Zilyedinin rızası olmadan başkasına ait taşınır bir malı, kendisine veya başkasına bir yarar sağlamak amacıyla bulunduğu yerden alan kimseye **BİR YIL’dan ÜÇ YIL’a kadar hapis cezası verilir**”

TCK md 160 - Kaybolmuş veya hata sonucu ele geçmiş eşya üzerinde tasarruf: “Kaybedilmiş olması nedeniyle malikin zilyetliğinden çıkmış olan ya da hata sonucu ele geçirilen eşya üzerinde, iade etmeksizin veya yetkili mercileri durumdan haberdar etmeksizin, malik gibi tasarrufta bulunan kişi, şikayet üzerine, **BİR YIL’a kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır**”

Taşınır Mal: Dış dünyada somut bir varlığı olan, ekonomik veya manevi değer taşıyan, bir yerden diğer bir yere hareket ettirilebilen, başkasına ait eşyalar

Hırsızlık - Suçun Maddi Unsurları

- **Suçun Konusu:** Suçun konusu taşınır maldır **◀ 2022 ▶**
- **Fail:** Herkes işlenebilen bir suçtur
- **Mağdur:** Suçun konusunu oluşturan taşınır malın malik(ler)i veya zilyedi
- **Fiiil:** Taşınır bir malın bulunduğu yerden alınmasıdır (*suçun konusunu oluşturan mal üzerinde mağdurun zilyetliğine son verilmesi, mağdurun suç konusu eşya üzerinde zilyetlikten doğan tasarruf*)

haklarını kullanmasının olanaksız hale getirilmesi bu suretle mal üzerinde failin yeni bir fiili hakimiyet kurması)

- **Suçun Nitelikli Halleri:** TCK md 142 - 146

TCK md 142 – Nitelikli Hırsızlık: “1) Hırsızlık suçunun;

- a) Kime ait olursa olsun kamu kurum ve kuruluşlarında veya ibadete ayrılmış yerlerde bulunan ya da kamu yararına veya hizmetine tahsis edilen eşya hakkında
- c) Halkın yararlanmasına sunulmuş ulaşım aracı içinde veya bunların belli varış veya kalkış yerlerinde bulunan eşya hakkında
- d) Bir afet veya genel bir felaketin meydana getirebileceği zararları önlemek veya hafifletmek maksadıyla hazırlanan eşya hakkında
- e) Adet veya tahsis veya kullanımları gereği açıkta bırakılmış eşya hakkında

işlenmesi halinde, **ÜÇ YIL**'dan **YEDİ YIL**'a kadar hapis cezasına hükmolunur

2) Suçun;

- a) Kişinin malını koruyamayacak durumda olmasından veya ölmesinden yararlanarak
- b) Elde veya üstte taşınan eşyayı çekip almak suretiyle ya da özel beceriyle
- c) Doğal bir afetin veya sosyal olayların meydana getirdiği korku veya kargaşadan yararlanarak
- d) Haksız yere elde bulundurulmuş veya taklit anahtarla ya da diğer bir aletle kilit açmak veya kilitlemesini engellemek suretiyle
- e) Bilişim sistemlerinin kullanılması suretiyle
- f) Tanınmamak için tedbir alarak veya yetkisi olmadığı halde resmi sıfat takınarak
- g) büyük veya küçük baş hayvan hakkında
- h) Herkesin girebileceği bir yerde bırakılmakla birlikte kilitlemek suretiyle ya da bina veya eklentileri içinde muhafaza altına alınmış olan eşya hakkında

işlenmesi halinde, **BEŞ YIL**'dan **ON YIL**'a kadar hapis cezasına hükmolunur. Suçun, bu fıkranın (b) bendinde belirtilen surette, beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda olan kimseye karşı işlenmesi halinde, verilecek ceza üçte biri oranına kadar artırılır”

TCK md 143 – Suçun gece vakti işlenmesi: “Hırsızlık suçunun gece vakti işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır”

TCK md 144 – Daha az cezayı gerektiren haller: “Hırsızlık suçunun;

- a) Paydaş veya elbirliği ile malik olunan mal üzerinde,
- b) Bir hukuki ilişkiye dayanan alacağı tahsil amacıyla,

işlenmesi halinde, şikayet üzerine, fail hakkında **İKİ AY**'dan **BİR YIL**'a kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur”

TCK md 145 – Malın değerinin az olması: “Hırsızlık suçunun konusunu oluşturan malın değerinin azlığı nedeniyle, verilecek cezada indirim yapılabileceği gibi, suçun işleniş şekli ve özellikleri de göz önünde bulundurulmuş, ceza vermektense vazgeçilebilir”

TCK md 146 – Kullanma hırsızlığı : “Hırsızlık suçunun, malın geçici bir süre kullanılıp zilyedine iade edilmek üzere işlenmesi halinde, şikayet üzerine, verilecek ceza yarı oranına kadar indirilir. Ancak malın suç işlemek için kullanılmış olması halinde bu hüküm uygulanmaz”

- **Unutulmuş eşyanın alınması hırsızlık suçunu oluşturur. Kaybedilmiş eşya**da ise 160. madde hükmü geçerlidir

Hırsızlık - Suçun Manevi Unsuru

- Hırsızlık, kasten işlenebilen suçlardandır
- Fail, yararlanma amacı ile hareket etmelidir

Hukuka Aykırılık / Hukuka Uygunluk Unsuru

- Malın zilyedin rızası hilafına alınması, hukuka uygunluk nedeni olabilir (**Örneğin**, *kolluğun üst veya ev araması neticesinde suç deliline el koyarak sahibinin karşı çıkmasına rağmen bu eşyayı alması, haciz memurunun borçlunun karşı çıkmasına rağmen haczedilen malları alarak götürmesi – görevin ifası-*)
- Rıza bu suçta bir hukuka uygunluk nedeni değil, tipikliğin bir unsurudur (**Örneğin**, *sahibinin gösterdiği rıza çerçevesinde onun bağından üzüm toplayan kişi, hırsızlık suçunu işlemiş olmaz*)

Kusurluluk

- Kleptomani (çalma hastalığı) irade unsuru üzerinde etkili olması nedeniyle failin kusurunu ortadan kaldırabilir
- Zorunluluk halinde hırsızlık suçu:

TCK md 147 – Zorunluluk hali: “Hırsızlık suçunun ağır ve acil bir ihtiyacı karşılamak için işlenmesi halinde, olayın özelliğine göre, verilecek cezada indirim yapılabileceği gibi, ceza vermekten de vazgeçilebilir”⁴⁸

Suçun Özel Görünüş Şekilleri

Teşebbüs

- Hırsızlığa teşebbüsün varlığı için, failin kastettiği eylemin icra hareketlerine başlamış olması gerekir (**Örneğin**, *failin, tornavida yardımı ile sokakta bulunan bir aracın kapısını açmaya çalıştığı sırada alarmin devreye girmesi ya da yoldan geçenlerin müdahalesi üzerine hiçbir şey çalmadan olay yerinden kaçarken yakalanması, iş yerine hırsızlık amacıyla giren failin suça konu malı alamadan ya da alırken suçüstü yakalanması*)

İştirak

- İştirake ilişkin genel kurallar çerçevesinde suça katılan kişilerin iştirak statüleri belirlenmelidir

İçtima

- Hırsızlık suçunu işlemek için başkasının konutuna girilmesi veya mal varlığına zarar verilmesi halinde gerçek içtima kuralı uygulanarak fail ayrıca bu suçlardan da sorumlu tutulur

Şahsi Cezasızlık Sebebi

TCK md 167 – Şahsi cezasızlık sebebi: “1) Yağma ve nitelikli yağma hariç, bu bölümde yer alan suçların;

a) Haklarında ayrılık kararı verilmemiş eşlerden birinin

b) Üstsoy veya altsoyunun veya bu derecede kayın hısımlarından birinin veya evlat edinen veya evlatlığın

c) Aynı konutta beraber yaşayan kardeşlerden birinin

zararına olarak işlenmesi halinde, ilgili akraba hakkında cezaya hükmolunmaz.

2) Bu suçların, haklarında ayrılık kararı verilmiş olan eşlerden birinin, aynı konutta beraber yaşamayan kardeşlerden birinin, aynı konutta beraber yaşamakta olan amca, dayı, hala,

⁴⁸ Örneğin çocuğunun aklıktan ölmemesi veya sağlığının kötüleşmemesi amacıyla bir marketten yiyecek şeyler çalan anne hakkında ceza verilmeyebilecektir

teyze, yeğen veya ikinci derecede kayın hısımlarının zararına olarak işlenmesi halinde; ilgili akraba hakkında şikayet üzerine verilecek ceza, yarısı oranında indirilir”

TCK md 168 – Etkin pişmanlık: “1) Hırsızlık, mala zarar verme, güveni kötüye kullanma, dolandırıcılık, hileli iflas, taksirli iflas suçları tamamlandıktan sonra ve fakat bu nedenle hakkında kovuşturma başlamadan önce, failin, azmettirenin veya yardım edenin bizzat pişmanlık göstererek mağdurun uğradığı zararı aynen geri verme veya tazmin suretiyle tamamen gidermesi halinde, verilecek cezanın üçte ikisine kadarı indirilir

2) Etkin pişmanlığın kovuşturma başladıktan sonra ve fakat hüküm verilmezden önce gösterilmesi halinde, verilecek cezanın yarısına kadarı indirilir.

3) Yağma suçundan dolayı etkin pişmanlık gösteren kişiye verilecek cezanın, birinci fıkraya giren hallerde yarısına, ikinci fıkraya giren hallerde üçte birine kadarı indirilir.

4) Kısmen geri verme veya tazmin halinde etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi için, ayrıca mağdurun rızası aranır.

5) Karşılıksız yararlanma suçunda, fail, azmettiren veya yardım edenin pişmanlık göstererek mağdurun, kamunun veya özel hukuk tüzel kişisinin uğradığı zararı, soruşturma tamamlanmadan önce tamamen tazmin etmesi halinde kamu davası açılmaz; zararın hüküm verilinceye kadar tamamen tazmin edilmesi halinde ise, verilecek ceza üçte birine kadar indirilir. Ancak kişi, bu fıkra hükmünden iki defadan fazla yararlanamaz”

Kovuşturma Usulü

Hırsızlık suçunun temel ve nitelikli halleri re’sen soruşturulur. Ancak bu suçta Kanun’un 144. ve 146. maddelerinde belirtilen ve daha az cezayı gerektiren hallerin bulunması halinde suçun takibi şikayete bağlı tutulmuştur